

Funksjonshemmede mot diskriminering
NUMMER 3 ➔ 2010

Selvsagt!

68
OPPRØRSKE
SIDER

TEMMER DEN NORSKE LØVE

TOVE BRANDVIK ER FØRSTE RULLESTOL-
BRUKER MED FAST Plass PÅ TINGET.

PETTER STORDALEN BRYTER LOVEN

HOTELLKONGENE STENGER FUNKSJONSHEMMEDE UTE

ARBEIDSLIV MISBRUK AV TILSKUDD

LØNNSTILSKUDD ER SOSIAL DUMPING

TIL KAMP MOT NYE INSTITUSJONER

PLUSS!

NYTT TALERØR FOR UTVIKLINGSHEMMEDE | GJESTESKRIBENTEN SUNNIVA ØRSTAVIK | I MEDIENES VOLD
STORMBERG MOT STRØMMEN | PORTRETT: MARTE W. GOKSØYR | DEBATT: FOR ELLER IMOT STOLTHETSPARADEN?

PÅ TVERS – OG SAMMEN

Av Ann Kristin Krokan, redaktør

Hva er det vi har til felles, vi som går under betegnelsen funksjonshemmede? Bengt Lindqvist, tidligere sosialminister i Sverige og selv synshemmet, har sagt det slik:

«Funksjonshemmede er ikke en gruppe i noen annen forstand enn at vi blir diskriminert og utestengt fra store deler av samfunnet fordi vi har noen fysiske eller psykiske kjennetegn som andre mennesker gjenkjenner og definerer som avvik eller funksjonshemming.»

Det er ikke noe fellesskap i selve det å ha en funksjonsnedsettelse. En synshemmet har ikke større innlevelse i det å bruke rullestol enn det hvem som helst ellers har. En hørselshemmet vet ikke mer om hvordan det er å ha Downs syndrom, enn folk flest. Men vi har alle én ting felles – vi vet hvordan det oppleves å bli utestengt og diskriminert.

Grunnlaget for magasinet Selvsagt ligger i denne felles opplevelsen av diskriminering. Vi vil snakke på tvers av funksjonsnedsettelsene – cross disability, som det heter. Vi vil forsøke å samle alle funksjonshemmede bak kravet om likestilling og deltakelse.

Det samme vil skuespiller Marte Wexelsen Goksøyr, som i portrettintervjuet på side 40 sier om sin frigjøringskamp at hun «gjør det for oss alle»!

På side 64 viser aksjonen for rettighetsfesting av Borgerstyrt personlig assistanse at det er mulig for store interessepolitiske organisasjoner å stå sammen om viktige saker. La det bli flere og større felles aksjoner, som omfatter enda flere av oss!

Uansett hvilken funksjonsnedsettelse vi har, møter de fleste funksjonshemmede motstand når vi vil inn på arbeidsmarkedet. Magne Bolme, leder for Synshemmede Akademikeres Forening, snakker også for oss alle når han på side 22 sier: «Jeg er kvalifisert arbeidskraft – ikke en som er takknemlig for å få lov til å være med.»

For en kraft vi hadde utgjort om vi hadde gått sammen for ett felles mål!

Tove Linnea Brandvik, første rullestolbruker med fast plass på Stortinget, utfordrer oss på hvorfor vi er tilbakeholdne med å delta aktivt i politikken, og har selvsagt rett når hun sier at «Noen andre tar makta om du ikke tar den selv!» Les intervjuet på side 12.

Lars Ødegård, leder av Bioteknologinemnda og generalsekretær i Norges Handikapforbund, kjemper mot utrydningstruselen som henger over mange funksjonshemmede: «Det er etisk uakseptabelt å velge bort fostre fordi de ikke har de biologiske egenskapene som foreldrene eller samfunnet ønsker seg», hevder han på side 30.

Ikke minst ser vi en felles trussel mot store grupper av funksjonshemmede i den snikbyggingen av institusjoner

som brer om seg. Stadig flere kommuner «samlokaliserte» funksjonshemmede i store «omsorgsgettoer». Norsk Forbund for Utviklingshemmede i Rogaland, og Rådet for funksjonshemmede i Oslo er, så vidt vi vet, de eneste som hittil har gått til aktiv kamp mot styggedommen. La deg inspirere, les mer på side 46.

I Norge har vi over 100 diagnosebaserte organisasjoner for, av og med funksjonshemmede. Alle kjemper mot hverandre for oppmerksomhet og økonomiske midler til sin spesielle gruppe.

For en kraft vi hadde utgjort om vi hadde gått sammen for et felles mål: likestilling og full samfunnsdeltakelse for oss alle – på tvers av funksjonsnedsettelsene! ■

Innhold

Selvsagt!

UTGIVER: MAGASINET SELVSAGT
Postboks 2474 Strømsø, 3003 Drammen

ANSVARLIG REDAKTØR: JON TORP

REDAKTØR: ANN KRISTIN KROKAN
krokan@magasinet-selvsagt.no

**ANNONSER/ABONNEMENT /
BESTILLING AV BLADER:**
Tlf/tekstmelding: 99 12 59 59
www.magasinet-selvsagt.no

DESIGN OG PRODUKSJON:
www.redkommunikasjon.no

Redaktør: Ingunn Solli
Art Director: Christen Pedersen

TRYKK: RK Grafisk AS

FOTO: Finn Ståle Felberg,
Hans Fredrik Asbjørnsen,
Scanpix og Istock

FORSIDE: Hans Fredrik Asbjørnsen

06 AKTUELT

Toginfo for hørselshemmede.
Funksjonshemmede flyktninger.
Ny Plan- og bygningslov.

12 INTERVJUET

Stortingsrepresentant Tove
Linnea Brandvik vil ha flere
funksjonshemmede kolleger.

18 BETRAKTNINGER

Hvor blir det av fiendene våre?

20 TEMA: ARBEID

Tidsubegrenset lønnstilskudd
gjør funksjonshemmede til
annenrangs arbeidstakere.

30 FOSTERVANNSDIAGNOSTIKK

Lederen av Bioteknologinemnda
mener det er uetisk å velge bort
fostre med funksjonsnedsettelse.

34 TILGJENGELIGHET

Hotellkongene bryter loven.

40 PORTRETET

Marte Wexelsen Goksøyr drømmer
om en skuespillerkarriere.

46 INSTITUSJONENE ER TILBAKE

Nå bygges det igjen nye
institusjoner over hele Norge.

50 MEDIA

Funksjonshemmede er lei av å bli
omtalt som ofre.

56 EMPO TV

Helproft taler for utviklingshemmede.

60 DEBATT

For og imot Stolthetsparaden.

64 AKSJON

Vi vil ha rettighetsfesting av
Borgerstyrt personlig assistanse!

66 GJESTESKRIBENTEN

Likestillingsombud Sunniva
Ørstavik er utålmodig.

NSB DISKRIMINERER HØRSELHEMMEDE

Omtrent ti prosent av befolkningen kan ikke benytte tog, båt, fly eller buss på grunn av utilgjengelighet. NSB er ikke noe unntak, bare noen få av landets togstasjoner gir informasjon som alle kan få med seg. Hørselshemmede får verken informasjon om forsinkede avganger, om tog som ikke kommer, eller om bytte av spor. Noen stasjoner har bare et høyttaleranlegg og en stemme som gir reisende informasjon om viktige endringer. Andre stasjoner har monitører, men undersøkelser viser at disse ofte ikke er oppdatert, eller at de har feil informasjon. Situasjonen for landets hørselshemmede togpassasjerer er derfor uholdbar – og slik har det vært i en årrekke. Både NSB og Jernbaneverket uttrykker forståelse for problemet, men har ingen konkrete forbedringsplaner. NSBs kompensasjonsordning for forsinkelser bør dessuten gjelde også for hørselshemmede, når de mister et tog, kommer for sent pga. NSB, eller havner på feil spor fordi de ikke har fått informasjon, sier informasjonssjef Trym Helbostad i Hørselshemmedes Landsforbund.

TEKST: TERJE MARØY. FOTO: ISTOCK

NORGE EKSPORTERER DISKRIMINERING

Stortinget har slått fast at funksjonshemmede skal prioriteres i norsk bistand. Likevel skjer det liten eller ingen bedring i funksjonshemmedes livssituasjon i utviklingsland. Dette skyldes i stor grad at de stenges ute fra både bistandsorganisasjonenes og myndighetenes utviklingsprosjekter.

“Når norsk bistandsarbeid bidrar til ekskludering av funksjonshemmede i andre land, viser det at man ikke har lært noe av de feilene man har gjort her hjemme.

S elvsagt har gjentatte ganger spurt NORAD, som forvalter hoveddelen av regjeringens bistandsbudsjett, om hvordan de kontrollerer at deres støtte blir brukt i henhold til UD's regelverk. De har hittil ikke svart på henvendelsene. Det bekymrer, fordi NORAD er samfunnets vaktbikkje overfor bistandsindustrien.

NRK nevner heller ikke funksjonshemmede i sine retningslinjer for tildeling av TV-aksjonen, som i 2010 går til Flyktninghjelpen. NRK har hittil ikke svart på hvordan de sikrer at funksjonshemmede får sin andel av aksjonsmidlene.

Redd Barna, Kirkens Nødhjelp og Care hevder at de i forskjellig grad har fokus på å inkludere funksjonshemmede i sine prosjekter, mens Norsk Folkehjelp svarer beskjemet at funksjonshemmede har de hittil ikke tenkt på.

I Flyktninghjelpen har flere feltarbeidere uttalt at de overhodet ikke har hørt om at funksjonshemmede skulle inkluderes i deres prosjekter, og følgelig hadde de heller ikke tenkt tanken.

Når norsk bistandsarbeid bidrar til ekskludering av funksjonshemmede i andre land, viser det at man ikke har lært noe av de feilene man har gjort her hjemme. Resultatet blir årtier med eksportert diskriminering, og langvarige skadevirkninger for funksjonshemmede. Det er fristende å trekke den konklusjon at når bistandsarbeidet administreres fra et land preget av fordommer mot funksjonshemmede, er resultatet at norsk diskriminering eksporteres. ■

1 200 000

NORDMENN SKADES ARLIG PÅ GRUNN AV FARLIG FYSISK UTFORMING.

KILDE: UNIVERSELL UTFORMING, TAPIR AKADEMISK FORLAG, 2009

NY LOV TIL ALLES BESTE

Første juli 2010 trer den nye plan- og bygningsloven i kraft. Den er langt mer fokusert på universell utforming enn den gamle. Med loven følger nye byggetekniske forskrifter, som legger stor vekt på hensynet til universell utforming. Byggverk for publikum, likedan arbeidsbygninger, skal være tilgjengelige for alle. Alle typer publikumsbygg skal ha «alle hovedfunksjoner» på inngangsplanet. Heis blir også påbudt i alle offentlige bygg med mer enn én etasje. Nytt er det også at alle nye boliger skal ha et toalett som kan benyttes av alle. Den nye loven med forskrifter gjør det vanskeligere å omgå bestemmelsene enn det som har vært tilfelle tidligere.

FELLES DISKRIMINERINGSLOV

NOU 2009:14 – Et helhetlig diskrimineringsvern foreslår å samle alle de eksisterende antidiskrimineringslovene, også Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, i en felles lov. Nedsatt funksjonsevne som diskrimineringsgrunnlag er fortsatt så nytt at vi risikerer å «bli borte» blant de andre, som tradisjonelt får mer oppmerksomhet. Det er fortsatt slik at når det snakkes om diskriminering, handler det først og fremst om kjønn og etnisitet – og litt om homofili. Vi blir sjelden regnet med. Derfor må vi følge med framover, og sørge for å gjøre oss gjeldende i den politiske debatten.

Foto: Katrine Lunke

NY NORSK STANDARD

Vi har fått en ny Norsk standard for universell utforming, NS 11001 - Universell utforming av byggverk. Den konkretiserer universell utforming, og er i samsvar med Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, DTL. Alle bedrifter og offentlige etater må, etter DTL, rapportere til myndighetene om hva de har gjort for å komme nærmere målet om universell utforming. Da vil en slik standard bli lettere å følge, mener Norsk Standard.

FOTOSCANPIX

Utestengt fra utdanning

Utdanning øker funksjonshemmedes sjanser på arbeidsmarkedet. Det vet politikerne. Likevel stenges vi ute fra høyere utdanning, fordi det ikke bygges tilgjengelige studentboliger.

Nylig ble det vedtatt å bygge tusen nye studentboliger, men det er ingen planer om å gjøre disse tilgjengelige for alle. Ifølge Husbanken er det ingen krav om at nye studentboliger skal være universelt utformet eller tilgjengelige i det hele tatt – annet enn en ikke lovpålagt beskjed om at det «skal være tilstrekkelig mange tilgjengelige boliger på studiestedet». I Oslo skal det nå bygges 300 nye studentboliger. De fleste av disse vil bli plassert i blokker, uten krav om tilgjengelighet.

Ifølge Studentsamskipnaden benytter de denne arbeidsmetoden: de «tilrettelegger ved behov». Det betyr at de «forsøker å løse behovet for tilgjengelig bolig når det dukker opp», som de sier. Studenter får beskjed om tildelt studieplass midt i juli, og skolestart er i midten av august. Da er denne metoden ubrukelig for funksjonshemmede studenter, som dermed stenges ute fra høyere utdanning. Likestillings- og diskrimineringsombudet er usikre på om Diskrimi-

nerings- og tilgjengelighetsloven trer inn om en student blir holdt utenfor studiestedet fordi hun ikke finner en egnet bolig. Loven trer inn hvis bygningene det er snakk om er rettet mot allmennheten, og dette er en gråsonen når det gjelder studiesteder, fordi selve boligen ofte befinner seg utenfor studentområdet, sier ombudet. Her ligger det an til at noen bør teste Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven på dette området! Studenter – hiv dere på!

85

LAND HAR RATIFISERT FN-KONVENSJONEN FOR FUNKSJONSHEMMEDE. IKKE NORGE..

KILDE SYNOVATE 2008

FN vedtok i 2006 verdens første konvensjon for å styrke funksjonshemmedes rettigheter.

Norge har underskrevet konvensjonen, men ikke ratifisert den. Det betyr at den ikke er lagt fram for Stortinget, ikke er stadfestet – eller ratifisert – der, og at den dermed heller ikke er satt ut i livet. Sverige, Danmark og 83 andre land, deriblant EU, har ratifisert konvensjonen. Hvor lenge kan Lysbakken vente, før det blir pinlig?

RIMELIG HONNØR?
Bør vi betale mindre enn andre fordi vi har en funksjonsnedsettelse?

I Oslo og Akershus kan rullestolbrukere reise med lokaltog uten å betale, uansett hvor god økonomi de har. Dette er en av flere særfordeler funksjonshemmede fortsatt kan motta. Slike særfordeler er ofte direkte knyttet til funksjonsnedsettelsen, ikke til økonomi.

Honnørrabatt har man rett på dersom man er over 67 år, minimum 50 prosent uføretrygdet, sterkt synshemmet, eller har ektefelle eller partner som oppfyller disse kravene.

Er noen av disse fordelene historiske overlevninger som burde avvikes? Er de et problem i likestillingsnavn? Eller bør det gis rabatter og gjelde spesielle regler i noen tilfeller?

Debatten fortsetter på [magasinet-selvsagt.no](#)

STOPP HJELPEMIDDELRASERINGEN!

Hjelpemiddelutvalget foreslår at vi ikke lenger bør ha lovfestet rett til hjelpemidler gjennom Folketrygden. Kommuneøkonomien kan bli avgjørende for om vi får nødvendig utstyr til å leve et verdig liv.

Hjelpemiddelutvalgets forslag innebærer en rasering av funksjonshemmedes rettigheter, og kan ikke aksepteres fra en regjering som taler varmt om likestilling og likeverd. Vi forventer at departementet avstår fra å gjennomføre disse endringene.

VIS DIN PROTEST MOT DETTE ANGREPET.
Meld deg på Facebook-gruppa «Vern retten til hjelpemidler».

SYMBOL-PRESIDENTER:

President Obama blir sett på som et symbol for den svarte befolkningen i USA. President Roosevelt hadde hatt polio og var avhengig av krykker og rullestol. Han lot seg sjelden avbilde i rullestol.

SYNSTOLKING = TV OG FILM FOR ALLE

Synstolking av film er vanlig i en rekke land, mens Norge henger langt etter. Synstolking vil si at en stemme beskriver en film eller en tv-sending slik at synshemmede og andre som har vanskeligheter med å tolke levende bilder, får med seg det som skjer. Synstolkingen integreres i filmen eller tv-sendingen uten at det forringer resten av lydbildet. Verken Kulturdepartementet eller NRK vil love at det blir økt satsing på synstolking i tiden som kommer. Likestilling er som vanlig et spørsmål om politisk vilje. Så hvor for skal synshemmede betale NRK-lisens?

GRIP MAKTA!

Stortingsrepresentant og sentralstyremedlem i Arbeiderpartiet, Tove Linnea Brandvik vil ha flere funksjonshemmede inn i politikken. – Noen andre tar makta om du ikke tar den selv, sier hun. ➔

tekst Åshild Mathisen **foto** Hans Fredrik Asbjørnsen, Finn Ståle Felberg og Istock

Tove Linnea Brandvik har en imponerende CV. Hun er utdannet diplomøkonom fra BI, ble som trettifemåring Lindås kommunes første kvinnelige og yngste ordfører og den første fast møtende funksjonshemmede vararepresentant på Stortinget i 2005. Brandvik gjorde ganske tidlig et klart valg: – Jeg kunne jo brukt livet mitt på å henge meg opp i alt som ikke er mulig. I stedet ønsker jeg å være en rollemodell og en symbolfigur som viser andre hva som faktisk *er* mulig. Og det er mye!

Vår politiker? Vi spør stortingsrepresentanten om dette betyr at hun ser på seg selv som funksjonshemmedes representant på Stortinget, eller er hun først og fremst Ap.-politiker? – Da jeg ble ordfører i Lindås, var jeg veldig opptatt av at jeg bare var politiker. Det var nok en motreaksjon til at når homofile, innvandrere eller funksjonshemmede uttaler seg om diskrimineringsgrunnlaget sitt, da er vi interessante. Men om vi snakker om andre politiske saker, da blir spørsmålet alltid: Er dette det de funksjonshemmede mener? Derfor ønsket jeg å gjøre det at jeg er funksjonshemmet til noe helt underordnet, noe som ble nevnt i en bisetning. Men etter hvert innså jeg at det har så mye å si at vi som er synlige i samfunnsdebatten tar et oppgjør med barrierer og diskriminerende holdninger som rammer funksjonshemmede. I siste delen av min ordførerperiode bestemte jeg meg derfor for å stille mer opp. Vise omgivelsene at vi ikke er en sekkepost, men individer!

Var det personen Tove Brandvik eller rullestolen som var fokus da du som første funksjonshemmede fikk fast plass på Stortinget? – Jeg fikk en bølge av henvendelser da jeg kom inn på Stortinget. Men jeg har tatt en litt kynisk holdning til dette, sier Brandvik med et smil. – På et tidspunkt må jo disse journalistene skrive rullestolhistorien, vet du. Så jeg har sagt ja til både rikspresse og lokalpresse. De får skrive saken om rullestolbrukeren som kom inn på Tinget, og når vi er ferdig med det oppslaget, så kan vi bevege oss over til politikken. I dag er det fagfeltet mitt og politikken, ikke rullestolen, som er interessant. Men det har tatt lang tid. Når det

“ Universell utforming skal fjerne behovet for særbehandling av alle grupper, men foreløpig blir Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven sett på som en rullestollov.

at jeg bruker rullestol, får så stor oppmerksomhet, forteller det jo en historie om at det er veldig sjelden vi ser personer med synlige funksjonsnedsettelse i politikken.

Skyves mye av ansvaret for saker som angår funksjonshemmede over på deg i Ap.s stortingsgruppe? – Det er klart jeg har mest kompetanse på disse spørsmålene, og som medlem av Arbeids- og sosialkomiteen har jeg jo naturlig mange saker som angår funksjonshemmede. Men jeg er opptatt av å passe på at andre i gruppa også får ansvar for å følge opp saker om for

eksempel universell utforming. Jeg kan ikke gjøre jobben for funksjonshemmede alene – problemstillingene angår mange fagfelt og krever bredt engasjement i partiet. Brandvik forklarer at hun på grunn av sin kompetanse får statsrådenes øre. – Opplæring og bevisstgjøring gir resultater. Engasjementet kommer når man ser hele bildet i stedet for små elementer. Derfor har jeg blant annet alliert meg med kvinnebevegelsen – for mekanismene for diskriminering og usynliggjøring er like. **Hvorfor har du valgt Ap. som ditt parti?** – Jeg mener kjernen i Arbeiderpartiets ideologi er å gjøre mennesker likestilte, løfte

grupper slik at alle får like muligheter. Dette har Ap. alltid jobbet godt med. Brandvik tror at hennes politiske engasjement har endret holdninger i hennes eget parti – og mener at nettopp dette er et viktig argument for at flere funksjonshemmede bør delta i politikken. – Det at jeg har deltatt i Ap. sentralt, har medført at partiet er blitt nødt til å forholde seg til funksjonshemmede. Så vidt jeg vet, legges det ikke bare til rette for meg og rullestolen min, men også for hørsels- og synshemninger, i par-tisammenheng. Når det er kjent at det deltar personer med funksjonsnedsettelse, så blir det tatt hensyn til. Det er synd at vi fremdeles må tilrettelegge for hvert enkelt tilfelle, men det er jo dessverre slik at universell utforming fortsatt ikke er særlig utbredt.

Kamp for tilgjengelighet. Brandvik har slåss mye for universell utforming i sitt politiske liv. – Universell utforming skal fjerne behovet for særbehandling av alle grupper, men foreløpig blir Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven sett på som en rullestollov. Det gjelder å få folk til å forstå at den er så mye mer, blant annet må vi jo ruste oss for å ta ►

“ Opplæring og bevisstgjøring gir resultater. Engasjementet kommer når man ser hele bildet.

Stortingsrepresentant Tove Linnea Brandvik er en av få politikere med synlig funksjonsnedsettelse.

“Jeg mener verneinteressenes argumenter i slike saker ikke er holdbare, funksjonaliteten må overgå estetikken.

► imot en eldretsunami. Universell utforming gir alle mulighet til å bli frie og selvstendige mennesker uavhengig av funksjonsnivå.

Stortinget, da? Hvordan fungerer dette bygget som arbeidsplass for deg?
– Jeg må skryte av Jørgen Kosmo, som da han var president talte Riksantikvaren midt imot, og slo fast at Stortinget er mer enn et verneverdig bygg, det skal være et levende og funksjonelt bygg. Da jeg kom inn som vara i forrige periode, var alt lagt til rette slik at bygget også fungerte for meg. Jeg mener verneinteressenes argumenter i slike saker ikke er holdbare, funksjonaliteten må overgå estetikken. Når det gjelder Stortinget, er det fortsatt et stykke vei å gå før man kan si at bygget fungerer for alle. Det er for eksempel ikke ledelinjer i byggene, og det er ikke teleslynge i alle møterom.

Hva er din viktigste kampsak for funksjonshemmede videre?
– Jeg ønsker at funksjonshemmede skal være til stede i politikken like mye som andre grupper. I dag er vi organisert som en sterk lobby, men deltar ikke i de politiske partiene. Jeg kommer til å ta en runde med alle organisasjoner for funksjonshemmede for å be om at de stiller seg til rådighet for partiene lokalt. Det er vanskelig for en kommunepolitiker å la være å stille krav til universell utforming hvis han eller hun har en kollega som møter daglige stengsler.

Hvorfor er det er så få funksjonshemmede i politikken?
– Jeg tror nok de fysiske barrierene kan ha mye å si. Kommer du ikke inn, så blir du på utsiden. Det første møtet jeg skulle på som

tenåring, var i et lokale som ikke var tilgjengelig for meg. Men jeg ringte til lederen og ga beskjed om at jeg kom til å være med, og de byttet møtelokale. Man må gi folk en sjanse, man kan ikke forvente at mennesker som ikke har tenkt over slike problemstillinger husker på alle detaljer. Det er også vårt eget ansvar å drive opplæring og bevisstgjøring.

Gjerne kvotering. Tove Brandvik tror ikke vi kommer utenom en form for kvotering dersom vi skal oppnå økt deltakelse av funksjonshemmede i politikken.
– Da er det klart vi må finne en form som fungerer. Det er delte meninger i Arbeiderpartiet om hvordan vi praktisk skal gjøre dette, men det er en utbredt forståelse at vi må vurdere kvotering som et tiltak.
Kvotering i arbeidslivet er om mulig enda viktigere, ifølge Brandvik.
– Når vi får offentlige bygninger som er tilgjengelige, finnes det ikke lenger fysiske barrierer som stenger funksjonshemmede ute. Kvoteringen vil dessuten motvirke at vi får et skille mellom det offentlige, som må tilpasse byggene sine, og private bedrifter, som får mer moderate krav til universell utforming. Nå skal det likevel sies at private bedrifter faktisk statistisk sett har vært mer åpne for å ansette personer med funksjonsnedsettelse, enn det offentlige har vært. Det er jo et tankekors. ■

Norges ledende redaksjonelle multimediamiljø
www.redkommunikasjon.no

BILL.MRK: FUNKSJONSHEMMEDE SØKER FIENDER!

– Vis meg dine venner, og jeg skal si deg hvem du er!
Kan det samme sies om våre fiender? Kan fiendene våre definere
hvem vi er? Kan man i så fall si at uten fiender er vi ingen?

tekst Ann Kristin Krokan **illustrasjon** Morten Mørland

Svarte har gjort det. Kvinner også. Og homser. Black power. Girl power. Gay pride. De har drevet frigjøringskamp, med stor framgang de siste 30 – 40 årene.

På 70-tallet gikk vi i tog. Vi demonstrerte for kvinnefrigjøring og selvbestemt abort, for likelønn, menneskerettigheter og likestilling. Vi gikk i tog for funksjonshemmedes rettigheter også. For retten til arbeid, utdanning, et sted å bo og tilgjengelig kollektivtransport. Men der de andre gruppene gikk inn i ei mer likestilt framtid, der ble funksjonshemmede hengende etter. Vårt opprør døde ut. Det ble dreid over i et møysommelig arbeid for særrettigheter og spesialtiltak. Nyttig arbeid her i velferdsstaten, men det har kostet oss den framgangen de andre gruppene har hatt i likestillingskampen.

Definisjonsmakt. Å frata mennesker definisjonsmakta over seg selv, er diskrimineringens kjerne, sier Salman Rushdie. Det er maktspråk, man får vedkommende i sin makt. Første skritt til å anerkjenne mennesker eller grupper som likeverdige, er å lytte til dem når de beskriver seg selv.

Den største seieren for de andre diskriminerte gruppene, har kanskje vært at de erobret makta til å definere seg selv. De har selv bestemt hvem og hva de er. De har definert hva problemene for deres gruppe består i, og de har handlet ut fra det.

Det har ikke vi funksjonshemmede klart. Vi har latt medisiner og andre fagprofesjo-

ner, politikere og media definere oss. Vi har latt dem beskrive oss med sitt språk, ut fra sin forståelse av oss. Og vi har adoptert denne forståelsen og gjort den til vår egen.

De andre gruppene har kjempet harde slag. De er blitt mistenkeliggjort og angrepet, misforstått og utskjelt.

– Rødstrømpe! – Mannehater! – Homsejævel! – Flatbanker! – Niggerfaen!

Kampene har vært harde, og de har kostet, men de har også bidratt til mot og styrke, samhold og forståelse av taktisk og strategisk tenking. Det har bidratt til utvikling og framgang.

Diskriminering light. Funksjonshemmede har omsider fått et diskrimineringsvern. Men Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven blir misforstått og feiltolket som en tilgjengelighetslov, den er til og med omtalt som en «rullestollov» – gjerne av funksjonshemmede selv. Dette forteller at vi ikke anerkjenner oss selv som et «likeverdig diskrimineringsgrunnlag». Vi er ikke ordentlig diskriminerte, vi. Bare vi får gjort noe med trappene og fortauskantene, er det liksom greit. Krenkelsene, nedlatenheten, trakasseringene, volden, den klamme medlidenheten, opplevelsene av å bli oversett, utelatt, tilside-satt – alt dette er bare som det skal være – vi blir uansett ikke sinte. Diskrimineringen og ekskluderingen av funksjonshemmede på alle samfunnsområder er veldokumentert, men den provoserer oss ikke. Vi blir ikke sinte, for vi tror ikke på vår egen rett til å kalle oss diskriminerte. Vi mener egentlig at forskjellsbehandlingen vi møter, bare er nødvendige konsekvenser av funksjonsned-

settelsene våre. Vi er dermed ofre for andres forståelse av oss.

Velviljens apartheid. Vi er ikke sinte – og ingen er sinte på oss. Ingen går løs på oss. Kravene våre om noen heiser og nedsenkede fortauskanter provoserer ingen. Andre krav overses og ties i hjel. Blir vi sinna, blir vi ikke tatt på alvor da heller: «Du er for hårsår. Du forstår vel at det ikke er vondt ment». Vi møtes med unnnvikende velvilje overalt. Vammel, klam velvilje som ikke leder til mer likestilling, fordi vi verken anerkjennes, eller anerkjenner oss selv, som diskriminerte.

Alle er gjennom den politiske samfunnsdebatten blitt tvunget til å mene noe om likestilling for kvinner, homofile og innvandrere, men ingen mener noe om likestilling av funksjonshemmede. De færreste mener at spørsmålet angår dem.

Vi trenger fiender! Ingen vil erkjenne at de er mot oss, ingen vil si høyt at de ikke vil ha oss med. Vi blir tiet i hjel, og vi tar ikke selv ordet. Hvorfor er vi ikke sinte? Er det fordi vi ikke har en tydelig motstander? Ikke vet hvem vi har å slåss mot?

Vi må ta definisjonsmakta over oss selv. Så lenge vi forstår oss selv som identisk med funksjonsnedsettelsene våre, gjør andre det også. Er det de lamme beina som forteller hvem jeg er? Er det de blinde øynene som er identiteten din? Er det syndromer med rare navn som utgjør personen deg? Er det slik vi forstår oss selv? I så fall er vi selv våre verste fiender. Kanskje vi skulle gi den rollen til noen andre? Fiender søkes! ■

“ Ingen vil erkjenne at de er mot oss, ingen vil si høyt at de ikke vil ha oss med. Vi blir tiet i hjel, og vi tar ikke selv ordet.

MER ENN

70 000

FUNKSJONS- HEMMEDE VIL JOBBE, MEN ARBEIDSGIVERNE VIL IKKE HA OSS

Undersøkelser viser at funksjonshemmede er de minst attraktive på arbeidsmarkedet. Myndighetenes «løsning» er å gi arbeidsgiveren et lønnstilskudd for å ha deg i arbeid. Dette er sosial dumping, og vi blir annenrangs arbeidstakere. ➔

Lederen i Synshemmede Akademikeres Forening, Magne Bolme, mener det er meningsløst at NAV skal betale lønna til en blind revisor, mens arbeidsgiveren betaler for en revisor som kan se.

“Jeg vil jo gjerne yte like mye som andre i en jobb, og delta som likeverdig arbeidskraft.”

VARIG LØNNSTILSKUDD = **SOSIAL DUMPING!**

Lederen i Synshemmede Akademikeres Forening, Magne Bolme, advarer funksjonshemmede mot tidsubegrenset lønnstilskudd. Ordningen bryter grunnleggende regler, mener han.

tekst Åshild Mathisen **foto** Finn Ståle Felberg og Istock

Magne Bolme mener tidsubegrenset lønnstilskudd (TULT) er en forkastelig og farlig vei for folk som vil delta i det ordinære arbeidslivet. Det bekymrer Bolme at politikere og de store organisasjonene for funksjonshemmede har tatt til orde for å bruke mer tidsubegrenset lønnstilskudd. - Tilskuddsordningen bryter grunnleggende regler i arbeidslivet, etter min mening er det sosial dumping. Staten subsidierer en arbeidsplass som arbeidsgiveren skulle betalt for. Lønnstilskuddsmottakeren fortrenger en som burde fått jobben på ordinære vilkår. Om dette ikke er sosial dumping, så er det heller ikke reelt arbeid, men en opprettet jukse-arbeidsplass, mener Bolme.

Alternativer finnes. Han påpeker at det er 70 000 funksjonshemmede i dette landet som gjerne vil jobbe. - Om du er en blind revisor, betaler NAV for jobben du gjør. Om du er en revisor som kan se, skal arbeidsgiveren betale. Det blir helt feil. Man frikjøper arbeidsgiveren for ansvar, i stedet for å legge til rette for at flere kan delta i ordinært arbeid. Myndighetene må satse på ordninger som jobbreiser, funksjonsassistanse og personlig assistanse, slik at funksjonshemmede får de tiltakene som trengs for å utføre arbeidsoppgaver og fylle en jobb. Vi må slutte å tenke at det er den enkelte som utgjør problemet, og forstå at det er samfunnet som må tilpasse seg. Det motsatte er en farlig tenkning, mener Bolme. Han mener politikerne ikke er kritiske til lønnstilskudd fordi de ikke ser forskjellen mellom nedsatt funksjonsevne og nedsatt arbeidsevne. - For en synshemmet akademiker som meg selv, blir det absurd å snakke om at vi skal delta for å få bruke ressursene våre, nærmest for at vi skal unngå å kjede oss

i hverdagen. Jeg vil jo gjerne yte like mye som andre i en jobb, og delta som likeverdig arbeidskraft.

Tigger i hodet. Bolme mener også at lønnstilskudd fratar deg muligheten for karriere og opprykk. - Ansatte med lønnstilskudd må gi avkall på slike fremtidsutsikter, og godta at man er annenrangs arbeidskraft. Staten forventer jo ikke at arbeidsgiveren skal være fornøyd med din innsats. Arbeidsgiveren forventer ikke full arbeidsinnsats fra deg, og du ser etter hvert på deg selv som en tigger - ikke som en ansatt.

Skaper press. Bolmes hovedanliggende er at selv om lønnstilskudd i enkelte tilfeller kan være en løsning, oppstår problemet dersom NAV får dette som et hovedvirkemiddel.

- Da vil mange oppleve at de blir presset inn i ordningen, og både vi og problemet «forsvinner» ut av statistikken. Da er vi ikke lenger på tiltak, da er vi ansatt - men bare på papiret.

- Hva med dem som faktisk har redusert arbeidsevne, hva er alternativet for dem?

- Det finnes selvsagt mennesker som ikke kan jobbe for fullt, som for eksempel produserer 50 prosent i løpet av en hel arbeidsdag. Løsningen kan da være gradert uføretrygd, slik at man får 50 prosent lønn og 50 prosent uføretrygd. Utfordringen blir hvordan man måler den reduserte arbeidsevnen. Folk som ikke defineres som funksjonshemmet, jobber jo heller ikke i samme tempo. Det er i hvert fall viktig at det ikke er arbeidsgiveren som måler arbeidsevnen - arbeidsgiveren har jo all interesse av å skyve lønnsutgifter over på staten.

Også i tilfeller der en arbeidssøkende aldri har fått prøvd seg i arbeidslivet gjennom sommerjobb eller praksisplass, kan ordningen være en mulighet, mener Bolme. - Men da snakker vi om et tidsbegrenset lønnstilskudd, der det må være enighet fra alle parter om at vedkommende skal over på ordinær lønn etter en kort prøveperiode. ■

MISBRUK AV TILSKUDD

NAV medgir at det feil å gi helt arbeidsføre mennesker tidsubegrenset lønnstilskudd (TULT).

Dersom det er tilfelle at arbeidstakere med full arbeidsevne er innvilget TULT i dag, er det et dilemma i forhold til hvordan ordningen skal brukes. Hvis vi ser at ordningen benyttes feil, er det vårt ansvar å ta tak i dette i de enkelte tilfeller, sier sjefen for Virkemiddelseksjonen i NAV, Tron Helgaker, og presiserer:

- Lønnstilskuddet skal ikke være subsidi-ering av en arbeidsplass over tid dersom det ikke er reelt grunnlag for det. Det skal være en kompensasjon for nedsatt arbeidsevne, ikke for funksjonsnedsettelse. Slik skal vi i NAV forvalte ordningen også, sier Helgaker, som understreker at han ikke har noen indikasjoner på at ordningen brukes feil.

Ikke nok å være blind. Før noen får innvilget TULT, skal NAV gjøre en grundig vurdering av vedkommendes arbeidsevne. Er for eksempel det å være synshemmet eller rullestolbruker nok til å

få tidsubegrenset lønnstilskudd?

- Nei, ikke hvis du ikke også har varig nedsatt arbeidsevne.
- Men vi har snakket med mange som opplever at arbeidsgiver tviholder på ordningen for å spare utgifter. Hva er din reaksjon på det?**
- Det er NAVs ansvar å følge opp dette. Ordningen er såpass fersk at her må vi se på evalueringen for å se om NAV har fulgt opp tilstrekkelig. Dersom dette er tilfelle, vil det komme frem i evalueringen av ordningen.

Andre alternativer. Mange funksjonshemmede vil heller bruke ordninger som jobbreiser, funksjonsassistanse eller personlig assistanse fremfor å gå på lønnstilskudd. Hva er din kommentar til det?

- Jeg vil ikke gi en generell uttalelse om det, for dette handler om folks individuelle opplevelser. Også her må vi se hva evalueringen av ordningen forteller oss. Men det jeg kan si er at det er ingen tvil om at slike assistanse-ordninger har fungert godt. ■

FAKTA TIDSUBESTEMT LØNNSTILSKUDD

Tidsubestemt lønnstilskudd er ment å skulle øke mulighetene for ordinært arbeid blant personer med varig og vesentlig nedsatt arbeidsevne. Hensikten er dessuten å bidra til å forebygge uførepensjonering. Det er meningen at man skal få ordinær lønn og fast ansettelse i hel- eller deltidstilling. Arbeidsgiveren får et tilskudd til lønnen fra NAV. Tilskuddet er ment å være en kompensasjon for den reduserte arbeidsevnen din.

Tidsubestemt lønnstilskudd skal kunne brukes dersom:

- du har varig og vesentlig nedsatt arbeidsevne på grunn av helsemessige og/eller sosiale årsaker
- du har gradert eller full uførepensjon
- uførepensjon kan bli et alternativ
- NAV har foretatt en vurdering av din arbeidsevne
- andre tiltak og virkemidler har vært vurdert

Kilde:nav.no

FRA VIRKELIGHETEN

Mange funksjonshemmede forteller om avslag etter avslag på søknad til jobber de er godt kvalifisert for, men hvis staten betaler lønna di, blir du straks mer interessant. Her er fem av en lang rekke eksempler på misbruk av ordningen med tidsubegrenset lønnstilskudd. Ingen har vært igjennom noen form for kartlegging av arbeidsevnen, og de mener selv at den ikke er nedsatt:

Kvinne, 28 år, synshemmet, bachelorgrad. – Jeg har søkt 150 jobber uten å få napp. Har hatt et års engasjement i en offentlig etat, uten at det resulterte i videre jobb. Jeg hospiterer nå i en bedrift som mottar lønnstilskudd for å ha meg her. Jeg har vært her lenge nok til å få vist at jeg mestrer jobben, men jeg opplever det som at bedriften tar i mot lønnstilskuddet for å spare penger. Jeg føler at jeg må gjøre en ekstremt god jobb her for å ha en sjanse til å få fortsette, men likevel har jeg bare trygghet for at jeg kan bli her ut 2010. Jeg synes det er ubehagelig å jobbe på disse premissene, men det gir meg jo arbeidserfaring.

Mange funksjonshemmede vil heller bruke ordninger som jobbreiser, funksjonsassistanse eller personlig assistanse fremfor å gå på lønnstilskudd.

SLIK ER SJANSENE DINE PÅ ARBEIDSMARKEDET

For fire år siden ble det gjort en undersøkelse som viser arbeidsgivernes holdninger til å ansette funksjonshemmede, straffedømte, langtidsledige og personer med somalisk bakgrunn. Her er arbeidsgivernes svar på hvem de ville innkalle til intervju:

Langtidsledig med meget gode kvalifikasjoner	14 %
Rullestolbruker med meget gode kvalifikasjoner	3 %
Somalisk bakgrunn med kun formelle kvalifikasjoner	7 %
Langtidsledig over 35 med kun formelle kvalifikasjoner	6 %
Rullestolbruker med kun formelle kvalifikasjoner	6 %
Straffedømt med meget gode kvalifikasjoner	5 %
Blind med førerhund og meget gode kvalifikasjoner	4 %
Straffedømt med kun formelle kvalifikasjoner	3 %
Blind med førerhund og kun formelle kvalifikasjoner	2 %

SKADELIG OG NEDVERDIGENDE

Selvsagt! er sterkt kritisk til hvordan ordningen med tidsubegrenset lønnstilskudd praktiseres. Det kan sammenlignes med en medisin som i beste fall virker på kort sikt, men som har en rekke store og skadelige bivirkninger.

tekst Ann Kristin Krokan foto ULOBA

En funksjonsnedsettelse kan være at du ser, hører eller går litt dårligere enn flertallet, men det behøver ikke bety at arbeidsevnen din er redusert. Med nedsatt arbeidsevne menes at man ikke kan jobbe i samme tempo eller med samme kvalitet som gjennomsnittet i bransjen. Det er flere grunner til å være skeptisk til varige tilskuddsordninger i arbeidslivet. Hvorfor skal arbeidsgivere betale funksjonshemmede full lønn når de kan slippe? At ansettelse på varig lønnstilskudd uten at det er grunnlag for det, både er nedverdiggende og stigmatiserende for den det gjelder, veier neppe opp for de økonomiske fordelene for bedriften. Bedrifter i økonomiske vansker vil kunne bruke denne ordningen som et virkemiddel i nedbemanningsprosesser. Tidsubegrenset lønnstilskudd peker på pro-

blemene i stedet for på mulighetene. Å satse på slike ordninger innebærer en manglende tro på at funksjonshemmede kan kvalifisere seg til ordinært arbeidsliv på ordinære vilkår. Hva kan myndighetene gjøre? Stat og kommuner må begynne å ansette funksjonshemmede. Forskning viser at det offentlige er langt dårligere enn private arbeidsgivere her. Bruk gjerne kvotering. Gradert uføretrygd må brukes mer for å kompensere for redusert arbeidsevne. Bruk gjerne midlertidige tilskudd og andre tiltak for at funksjonshemmede selv kan jobbe seg inn i ordinært arbeidsliv. Bruk holdningskampanjer rettet mot allmennheten og næringslivets organisasjoner. Bruk rapporteringsplikten i Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven aktivt, til å påse at virksomhetenes ansettelsespolitikk er ikke-diskriminerende. Hva kan du gjøre? Når du står overfor valget mellom en ansettelse med varig lønnstil-

skudd og en passiv tilværelse som trygdemottaker, er det ikke vanskelig å forstå at du velger det første. Hva kan du gjøre om du er i denne situasjonen? Fra 1. februar i år har du rett til en arbeidsevnevurdering. NAV har også et egenvurderingsskjema, der du selv skal vurdere hva som er dine styrker og svakheter, hva som hindrer deg i komme i jobb, og hva du mener må til. På samme måte som andre mennesker vurderer hvilke jobber de passer til og er kvalifisert for, må vi kunne forlange tiltro til at vi evner å gjøre det samme. Om du mener at du ikke har redusert arbeidsevne, så ikke la NAV eller andre overbevise deg om det motsatte. Ta opp alternativer til lønnstilskudd. Trenger du arbeidspasstilpasning? Hjelpemidler? Transport? Funksjonsassistanse? BPA? Dersom lønnstilskudd må til, så sørg for at det – i hvert fall i første omgang – blir tidsbegrenset. Da får du vist hva du kan, og du har fått arbeidserfaring. ■

Funksjonsassistanse er en ordning for bevegelseshemmede som trenger assistanse på den faste arbeidsplassen, eller i forbindelse med jobbreiser. Ordningen er lite utbredt.

Kamp mot arbeidsledighet og for et inkluderende arbeidsliv er et hovedmål for vår politikk. Menneskene er vårt lands viktigste ressurs. For den enkelte er arbeid den viktigste sikring for egen inntekt. SORIA MORIA-ERKLÆRINGEN 2009

VIL IKKE SATSE PÅ DET SOM VIRKER

For å jobbe, må man stå opp om morgenen. Noen funksjonshemmede trenger assistanse til det. For å jobbe må man komme seg til jobben. Mange funksjonshemmede kan ikke benytte offentlige transportmidler, og noen kan heller ikke kjøre egen bil. For å jobbe må man fungere både praktisk og personlig i løpet av arbeidsdagen. Noen trvenger assistanse til det også, enten det er på arbeidsplassen eller på jobbreiser. Løsningene finnes, men politikerne vil ikke satse på dem.

Jobbreiser. For å sikre funksjonshemmede mulighet til utdanning og jobb ble det i 2001 opprettet en støtteordning til arbeids- og utdanningsreiser. Forsøksordningen skal gi funksjonshemmede som ikke kan benytte offentlige transportmidler, støtte til drosje eller annen transport til og fra jobb. Ordningen med Jobbreiser administreres av NAV. Midlene for 2010 var allerede bundet opp ved starten av året, og nye søkere får avslag. Resultatet er at flere som er i arbeid må slutte i jobben, og arbeidssøkere må skrinlegge planene om å komme inn på arbeidsmarkedet.

Funksjonsassistanse. Funksjonsassistanse er en ordning for bevegelseshemmede som trenger praktisk eller personlig assistanse på den faste arbeidsplassen eller i forbindelse med jobbreiser. Funksjonsassistanse har vært en prøveordning siden 1997. Den er lite utbredt, fordi ordningen har så små økonomiske rammer at lokale NAV-kontorer vegrer seg mot å anbefale den. I dag holdes syns-, hørsels- og andre orientershemmede utenfor ordningen. Ordningen med Funksjonsassistanse administreres av NAV ved Hjelpemiddelsentralene. I statsbudsjettet for 2010 var det satt av 16,6 millioner til denne ordningen, men midlene var allerede bundet opp ved starten av året, og nye søkere får avslag.

Personlig assistanse – BPA. Borgerstyrt personlig assistanse (BPA) er en ordning som har eksistert siden 1990. BPA gir funksjonshemmede med assistansebehov mulighet til å leve et selvstendig liv, til å delta i samfunnet, til å ha en jobb, til å ta en utdanning, til å være en god nabo, forelder og ektefelle. BPA ligger under Sosialtjenesteloven og administreres av kommunen. Med BPA rekrutterer, ansetter og leder man sine egne assistenter. BPA innebærer at man selv bestemmer hvem man vil ha til å assistere seg, hva assistentene skal gjøre, og hvor og når de skal gjøre det. BPA er ikke rettighetsfestet i Norge, slik den er i nabolandene våre.

Mann, 29 år, rullestolbruker, mastergrad. – Jeg har søkt nesten 200 jobber uten hell. Jeg spurte NAV om støtte til en mer praktisk rettet utdanning, men fikk i stedet tilbud om en tre måneders hospitering med lønnstilskudd ved en skole. Jeg vet ikke hva som skjer etter det, annet enn at skolen ikke har midler til å ansette meg fast, men jeg gjør hva som helst for å slippe uføretrygd!

Kvinne, 26, gangproblemer og talevansker, bachelorgrad. – Jeg har søkt veldig mange jobber, uten hell. I noen søknader har jeg fortalt om funksjonsnedsettelsen, i andre har jeg ikke nevnt noe om det. Jeg er blitt innkalt til intervju noen få ganger når jeg ikke har nevnt noe om funksjonsnedsettelsen i søknaden, selv om jeg ikke har noen arbeidserfaring. Når de ser at jeg går litt rart, og hører at jeg snakker utydelig, er det ikke lenger noen interesse, selv om karakterene mine er gode. Jeg har nå en praksisplass med lønnstilskudd for seks måneder, men jeg får ingen ordentlige arbeidsoppgaver. Det virker ikke som de tror at jeg kan bidra med noe særlig.

Mann, 38, rullestolbruker, cand. mag. – Jeg ble rullestolbruker etter en ulykke, og kunne ikke fortsette i den fysiske krevende jobben min. Jeg fikk tilbud om uføretrygd, men hadde ikke lyst til å være uten arbeid resten av livet. Å ha en jobb er viktig, både for inntekten og for selvfølelsen. Selv om selvfølelsen skranter litt når jeg tenker på at arbeidsgiveren min mottar lønnstilskudd fra NAV for å la meg jobbe her, vil jeg heller ha det slik, enn å gå arbeidsledig.

Kvinne, 35, synshemmet, hovedfag. – Som nyutdannet søkte jeg en mengde jobber, men det ga ikke noe resultat fordi CV-en min inneholdt lite arbeidserfaring. I ren desperasjon oppsøkte jeg forskjellige arbeidsgivere og fortalte at de kunne få lønnstilskudd hvis de ansatte meg. Til slutt var det en som ansatte meg på et prosjektarbeid med lønnstilskudd. Der var jeg i ni måneder, men det var uaktuelt for arbeidsgiveren å ansette meg fast etter lønnstilskuddsperioden. Dermed var det tilbake til start.

NY SJANSE I STORMBERG

Ikke alle arbeidsgivere er opptatt av å sette folk i bås. Turtøyprodusenten Stormberg har lojale medarbeidere, lavt fravær og lite gjennomtrekk.

– Vi har satset på evner og anlegg uten å sette merkelapper på folk, sier gründer og daglig leder Steinar J. Olsen.

tekst Åshild Mathisen foto Anders Martinsen Fotografer

“Våre medarbeidere har arbeidsevne til å utføre 100 prosent arbeid, vi er konkurranseutsatt – og i tøff konkurranse. Vi er ikke en vernet bedrift.

Da Olsen startet selskapet, var han bevisst på at Stormberg skulle være en kommersiell virksomhet som skulle tjene penger – men de skulle tjenes på en måte som var bra for samfunnet.

– Jeg var opptatt av at vi skulle klare dette uten å drive rovdrift på ansatte, at vi skulle klare å gjennomføre en etisk handel og drive på en måte som var bra for det fysiske miljøet.

Stormberg har i de tolv årene selskapet har eksistert, satset på dem som har møtt fordommer i arbeidsmarkedet. Helt fra bedriften startet opp, har Stormberg hatt det som sin rekrutteringspolicy at 25 prosent av alle som rekrutteres skal være mennesker som har slitt med å komme inn på arbeidsmarkedet.

– Vi rekrutterer innenfor fem kategorier. Det er folk som har fysiske eller psykiske helseproblemer, folk som har sittet i fengsel, folk med rusproblemer, utviklingshemmede og unge mennesker som ikke har taklet teori-presset i den norske skole.

Lønnsom rekruttering. Når Stormberg benytter seg av lønnstilskudd, er det alltid med en målsetting om at det skal fases ut. – Ingen er på permanent lønnstilskudd hos oss, sier han. – Vi benytter oss både av hospitering og arbeidsutprøving, men går aldri inn på en avtale med en arbeidsmarkedsbedrift eller NAV direkte, hvis vi ikke har et permanent behov for en arbeidssøker. Vi ønsker ikke at folk skal slutte etter fire måneder eller et år, fastslår Olsen.

Olsen ser på sin rekrutteringspolicy som lønnsom, og understreker at rettighetene

for dem som er rekruttert etter 25-prosents-regelen er de samme som for resten av de ansatte.

– Alt er helt identisk: forsikring, provisjon, bonuser. Vi lønner ikke folk ut fra bakgrunn, sier han bestemt, og legger til: – Veldig få har sluttet i bedriften, og vi har kunnet konsentrere oss om veksten uten særlig gjennomsnitttrekk av ansatte. Stabiliteten har gjort at vi kan levere god kvalitet – og det er veldig lønnsomt for Stormberg.

– Våre medarbeidere har arbeidsevne til å utføre 100 prosent arbeid, vi er konkurranseutsatt – og i tøff konkurranse. Vi er ikke en vernet bedrift, vi trenger produktive mennesker, sier Olsen.

Stormberg har gjennom årene rekruttert dyktige medarbeidere. Sykefraværet er på et stabilt lavt nivå, og det er ikke høyere blant dem som er rekruttert etter 25-prosentsregelen.

Holdningsproblem. Olsen forteller at han har holdt to hundre foredrag om inkluderende arbeidsliv i løpet av de siste to årene.

– Det er stor nysgjerrighet på det vi har fått til. Mange arbeidsgivere gjør for lite i forhold til folk som av ulike årsaker strever med å komme inn på arbeidsmarkedet. Det er synd, for det er så mange med både arbeidsevne og -vilje. De sliter på grunn av holdningene som mine kolleger har. Det offentlige er dessverre ikke bedre enn det private, sier han.

Olsen mener hans ansettelsespolitikk skaper en vinn-vinn-vinn-situasjon. – Det er bra for den enkelte som får jobb, for virksomheten som får lojale og motiverte medarbeidere, og for samfunnet som får redusert sine trygdeytelser, sier han. ■

BARNA VI IKKE VIL HA

Lars Ødegård er leder av
Bioteknologinemda.

– Det er etisk uakseptabelt å velge bort fostre fordi de ikke har de biologiske egenskapene som foreldrene eller samfunnet ønsker seg. Det sier lederen av Bioteknologinemnda.

tekst Ann Kristin Krokan foto Finn Ståle Felberg og Istock

“ Etter vår mening vil det være en stor fordel om tilstander som Downs syndrom og Huntingtons sykdom kunne utryddes helt, dette gjelder også andre medfødte defekter.

LEGEFORENINGENS RÅD FOR LEGEETIKK, 1991

Lars Ødegård er leder av Bioteknologinemnda på syvende året, og motstander av fostersortering. Han er også generalsekretær i Norges Handikapforbund, og selv «utrydningstruet».

– Det bør være et tankekors at vi i Norge ikke får velge bort et guttefoster om vi ønsker oss en pike, mens foreldrene nesten oppfordres til abort om fosteret har noe medisinen har valgt å karakterisere som «alvorlig sykdom», sier han.

Vi går rett på det som provoserer mange:

Hvordan kan du være for selvbestemt abort, og mot abort om fosteret har en funksjonsnedsettelse?

Ødegård smiler litt, det er ikke første gang han får spørsmålet.

– Det er mulig å være imot selektiv abort etter fosterdiagnostikk, men samtidig godta selvbestemt abort. Jeg mener at en kvinne skal kunne bestemme selv om og når hun vil bli mor, men velger hun å føde, skal hun ikke kunne velge bort de barna hun ikke vil ha.

Etter mange år i funksjonshemmedes organisasjoner spurte jeg meg selv hvorfor vår gruppe må kjempe og slåss for det som for andre er

selvfølgelige rettigheter. Jeg kom fram til at det handler om hvordan funksjonshemmede blir forstått, både som individer og som gruppe.

Livet vårt blir sett på som mindre leveverdige fordi man antar at funksjonshemmede lider. Da blir det «barmhjertig» å hindre at det fødes flere lidende mennesker. Gjennom arbeidet i Bioteknologinemnda er jeg stadig blitt konfrontert med disse vrangforestillingene.

Hvorfor tror folk at funksjonshemmede lider så mye?

– Medisinerne definerer sykdom som en feil ved individet, og ser det som sin oppgave å reparere eller renske ut det som er ufriskt. Det blir satt likhetstegn mellom sykdom og funksjonshemming som et samfunnsskapt fenomen.

Samfunnsperspektivet har ennå ikke nådd ut i medisinen verden, som fortsatt bare er full av «syke» individer. På samme måte legger fosterdiagnostikken problemet på individet. At det er samfunnsforholdene, holdningene og barrierene som vil gjøre livet for dette individet vanskelig, er ikke et tema for medisinen.

Etter hvert som vi kurerer stadig flere sykdommer, har vi i vestlige samfunn fått en oppfatning av at det ikke bare er et mål å være frisk, vi ser fravær av sykdom nærmest som en rettighet. Når noen da velger å sette barn til verden som allerede i fosterlivet er definert som sykt, strider det mot folks holdninger.

Handler fosterdiagnostikk mest om økonomi – eller mest om uvitenhet og fordommer mot funksjonshemmede?

– Alle ønsker seg lykkelige, sunne og friske barn, men naturen fungerer slik at ikke alle barn blir det. Når noen derfor føder et barn med en funksjonsnedsettelse, skyver samfunnet det meste av ansvaret over på foreldrene. De som velger å bære fram et foster med en funksjonsnedsettelse opplever selv at de blir uglesett, og både økonomisk og sosialt straffet. Holdningene ser ut til å dreie i en retning som sier «Dette er for dyrt for samfunnet. Du valgte å få dette barnet - da får du bære belastningen selv». Det finnes dessverre et økende antall eksempler på en slik utvikling i den vestlige verden.

– Etter hvert som fostertestene er blitt enklere og billigere, har det oppstått nye moralske argumenter i tillegg til de økonomiske. Tilbud fra helsevesenet i form av for eksempel screening og blodprøver, som både er billige å gjennomføre og som ikke utgjør noen risiko verken for mor eller foster, takker man vel ikke nei til, hvis man vil være en ansvarlig mor?

Hvor går grensen for det uakseptable avviket, og hvordan kan man vite hva som vil innebære lidelse?

– Det er kanskje et spørsmål om hva vi kan identifisere oss med. De fleste mennesker vet

“ At det er samfunnsforholdene, holdningene og barrierene som vil gjøre livet for dette individet vanskelig, er ikke et tema for medisinen.

noe om hva sykdom og smerte er. Man har hatt influensa og feber, vondt i hodet eller brukket en arm. Men vi som har en synlig annerledeshet som de færreste har forutsetning for å identifisere seg med, trigger fantasien hos folk. Det sier mye om folks fantasier når de hevder at de heller ville vært døde enn å havne i rullestol.

Mener du at vi ikke skal bruke den teknologiske kunnskapen vi har?

– Det er ikke teknologien i seg selv som er problemet. Spørsmålet er hvordan vi velger å anvende kunnskapen vår. Helsemoralistene spør for eksempel hvor mye av helsevesenets ressurser vi skal bruke på små og sjeldne funksjonsnedsettelser. Siden vi alle har slike enorme forventninger til helsevesenet, mener helsemoralistene det er urimelig å prioritere uproduktive, unyttige individer. Slike holdninger er ensbetydende med å si at mennesker har ulik verdi. Vi ser skumle utslag av en slik tenking i flere land.

Er det mulig å stoppe utviklingen mot å fjerne stadig flere fostre med funksjonsnedsettelser?

– Svaret kan ikke være forbud eller begrensning av teknologisk utvikling. Vi må få medmenneskene våre til å forstå funksjonshemmede på en annen måte, til å se at vi kan

ha gode, meningsfylte og fullverdige liv, og at ingen andre enn vi selv kan dømme om det. Vi kan bare håpe at holdningsendringer etter hvert vil føre til endringer i politikken.

Vordende foreldre må dessuten få flere og bedre tilbud, med informasjon om hvordan livet vil bli med den funksjonsnedsettelsen deres ufødte barn har, og vi må få bedre ordninger for dem som føder barn med funksjonsnedsettelser.

Den dagen det ikke er utenkelig at det i en lykkelig bulleteng fra Det kongelige norske slott kunne hete at: «Kronprinsessen har født et velskapt barn som har Downs syndrom»- den dagen har vi kanskje også kommet i mål!

Tror du på at vi vil oppleve en slik holdningsendring?

– Jeg opplever at vi står midt i et tidsskille når det gjelder samfunnets forståelse av funksjonshemming. Vi er i ferd med å endre tankesettet. Vi har begynt å få en politisk erkjennelse av at funksjonshemming er resultat av samfunnsforholdene, ikke av sykdom. Vi merker mer og mer at kost-nytte-tenkingen er kommet under press. Det er ikke bare økonomiske argumenter som gjelder lenger. Ja, jeg er faktisk ganske optimistisk! Etter mye tvil og nøye overveielse har jeg kommet fram til at det ligger mye god livskvalitet i ukuelig optimisme! ■

FAKTA:

- Bioteknologinemnda er et frittstående, rådgivende organ som er oppnevnt av regjeringen og hjemlet i Genteknologiloven og i Bioteknologiloven.
- Bioteknologinemnda er en høringsinstans for norske myndigheter i forbindelse med saker som vedrører moderne bioteknologi.
- Bioteknologinemnda skal bidra med informasjon til publikum og forvaltningen, og fremme debatt omkring de etiske og samfunnmessige konsekvensene ved bruk av moderne bioteknologi.
- Fosterdiagnostikk, eller prenatal diagnostikk, betyr å stille en diagnose hos et foster før fødselen.
- Fosterdiagnostikk omfatter bruk av genetiske undersøkelser, blodprøver og ultralydundersøkelser i svangerskapet.

ETISKE UTFORDRINGERÅ BRYNE SEG PÅ:

Kvinner som oppfyller kriteriene for å få fosterdiagnostikk, skal kunne velge om de vil ta imot tilbudet. Men føler kvinnen virkelig at hun har et reelt valg og kan si nei hvis hun ønsker det? Kan kvinner som er i gruppen som kan få fosterdiagnostikk, oppleve et press om å motta tilbudet? Er det uansvarlig å ikke ta imot tilbudet, siden undersøkelsene kan avdekke tilstander som kan behandles?

I hvilken grad skal legene informere om de mulighetene som fins? Skal tilbudet bare bli gitt dersom kvinnen selv spør? Hvordan stemmer dette med at alle skal ha sosialt like muligheter?

Er det greit å ta i bruk fosterdiagnostikk når dette fører til at fosteret kan få tilbud om medisinsk behandling, eller at en er forberedt på at dette blir en komplisert fødsel? Er det greit dersom fosterdiagnostikken fører til at kvinnen tar abort?

Hvor skal grensen gå for avvik som skal kunne «kvalifisere» til abort? Er det ok å abortere fostre med tilstander som er ikke er dødelige ved fødselen eller tidlig i livet, for eksempel ryggmarksbrokk og Downs syndrom? Skal en sette grenser for hvilke sykdommer eller skader det skal kunne testes for?

Når i svangerskapet skal gravide kunne utføre fosterdiagnostikk? Skal det kunne bli vanlig å gjøre det før grensa for selvbestemt abort er passert?

Fra Bioteknologinemndas nettsider.

STORDALEN OG THON OVERSER TILGJENGELIGHETSKRAV:

HOTELLKONGENE BRYTER LOVEN

Ifølge Plan- og bygningsloven skal alle hoteller i Norge ha minst ti prosent rom som er tilpasset bevegelses- og orienteringshemmede. Det bryr hotelleierne seg lite om.

tekst Åshild Mathisen og Ann Kristin Krokan illustrasjon Morten Mørland foto Scanpix og Istock

“Vi skal ikke bare akseptere, vi skal dyrke annerledeshet. Med rom for alle og blick for den enkelte.

PETTER STORDALEN TIL GAYSIR.NO

Petter Stordalen er glad i naturen, homofile og økologisk mat, men funksjonshemmede stenger han ute ...

Selvsagt har sjekket 25 tilfeldig valgte Thon- og Choice-hoteller. Minst 16 av dem bryter lovens regel fra 1997 om at ti prosent av rommene skal være brukbare for bevegelses- og orienteringshemmede. Hotelleiere og byggherrer ser ut til å gi blaffen i loven på dette punktet, og kommunene lukker øynene og ser en annen vei. Når Selvsagt tar tak i saken, skylder alle på hverandre, og ingen er villige til å ta på seg ansvaret. Dette viser at lover i seg selv ikke er noen garanti for tilgjengelighet eller likestilling.

Tallmagi fra Choice. Olav Thon og Petter Stordalen er blant hotelleierne som bryter loven. Etter flere uker med anmodninger om intervjuer, og et utall purringer, ble vi omsider koblet via e-post med administrerende direktør Torgeir Silseth i Choice Hotels Scandinavia. Konfrontert med resultatene av Selvsagts miniundersøkelse medgir han at de har en jobb å gjøre,

men sier samtidig at de ikke er alene om dette:

- Gjennomgangen til Selvsagt kan derfor også tale som et bilde av hvordan det generelt står til med norske bygg i forhold til universell utforming, skriver han
- Silseth mener samtidig at bildet ikke er så dystert som Selvsagts stikkprøver viser:
 - Ved hotellene blir utvalgte rom spesielt tilrettelagt og merket. I tillegg er det en rekke større og mindre suiter som også er godt tilpasset for bevegelses- eller funksjonshemmede. Hotellet kan derfor både ha et antall spesielle HC-rom, og i tillegg flere rom som faller innenfor definisjonen av universell tilgjengelighet.
- Ved henvendelse til Quality Hotel 33 i Oslo har Selvsagt fått opplyst at 6 av 242 rom betegnes som handikaprom eller HC-rom. Dette utgjør 2,5 prosent av alle rommene.
- Men Silseth regner på en annen måte:
 - Totalt 21 rom på dette hotellet er HC-tilpasset. Av disse er 6 rom HC/rullestol og 15 rom HC-tilpasset hørsel/syn. Dette tilsvarer ni prosent, skriver han i sin kommentar, der han altså skiller mellom rom tilpas-

set bevegelseshemmede og rom tilpasset orienteringshemmede.

Ikke lovbrudd. Silseth mener at det ikke er hotellkjedens ansvar å sørge for at loven følges. Han mener at dette ansvaret ligger hos kommunen, hos prosjektansvarlige, hos arkitektfirmaet, byggherren, den som eier bygningen, eller til og med hos franchisetakeren:

- Choice drifter hoteller og leier bygget av en gårdeier. (...) Choice Hotels Scandinavia eier ikke noe hotell. I våre kontrakter er det alltid presisert at gjeldende lover og forskrifter skal følges. De gangene vi oppdager eller får påpekt avvik, setter vi i verk tiltak umiddelbart sammen med gårdeier. Dessverre hender det at prosessen med å gjennomføre utbedringer tar lengre tid enn vi skulle ønske, men dette er utenfor vår kontroll. (...) Vårt ansvar er å være pådrivere for å sørge for at byggherre eller gårdeier følger opp og utbedrer eventuelle avvik. Vi leier ikke hoteller som ikke er godkjente og følger norsk lov, avslutter Silseth.

KLART LOVBRUDD

– Disse hotellene bryter norsk lov hvis ikke tiprosentskravet er oppfylt, så sant de ikke har fått innvilget dispensasjon.

Seniorrådgiver Pål-Arne Frostad Lorentzen i Kommunal- og regionaldepartementet er sterk og klar i sin uttalelse. Vi forteller Lorentzen at Choice-kjeden opererer med et skille mellom rom for bevegelseshemmede og rom for orienteringshemmede, og at de kaller det henholdsvis «HC/rullestol» og «HC-tilpasset hørsel/syn».

– Forskriftsteksten sier at ti prosent av rommene skal være tilpasset orienterings- og bevegelseshemmede. Man kan ikke dele opp slik Choice gjør. I så fall må man bygge dobbelt så mange rom, altså ti prosent til orienteringshemmede og ti prosent til bevegelseshemmede, sier Lorentzen.

Han påpeker at Choices bruk av begreper som HC-tilpassede suiter, ikke nødvendigvis «redder dem» fra tiprosentsregelen.

– Dersom disse suitene ikke har baderom som er tilpasset funksjonshemmede, så oppfyller de ikke kravene i loven, sier Lorentzen. Han mener det er et generelt og utbredt problem at lovens krav ikke etterleves.

– Undersøkelser viser at vi har et stort samfunnsskapt etterslep der reglene ikke er blitt fulgt, sier han. Det er kommunen som skal føre tilsyn med at alle regler overholdes. Dersom kravene i Plan- og bygningsloven ikke er overholdt, kan kommunen gi pålegg om retting. De har også sanksjonsmuligheter som dagbøter, til ulovlighetene er rettet opp. Men Lorentzen er fullt på det rene med at kommunene ikke ofte eller gjerne bruker sanksjonsmulighetene.

– Vi vet av erfaring at dersom man finner feil i bygg som er ferdig oppført, der det innebærer store kostnader å rette opp, er kommunene ofte ikke så handlekraftige, sier han.

PAPIRLOV UTEN KONSEKVENSER

Hvordan kan det ha seg at hoteller over hele landet straffet kan bryte norsk lov?

Bygningslovens krav om tilgjengelighet over hele landet. Hvorfor er dette teoretiske lover som ikke får praktiske konsekvenser? Det er i dag overlatt til kommunene å føre tilsyn med og håndheve Plan- og bygningsloven. Sanksjonsmulighetene de har, botelegging, blir ikke brukt. Kommunene er ansvarlige, men reagerer ikke. Her er to historier:

Clarion Hotel Bergen Airport. Stordalen-hotellet bygget først kun fire rom som var tilgjengelige for funksjonshemmede, men loven krever ti prosent. Siden hotellet har totalt 200 rom, betyr det at 20 av disse skal være tilgjengelige for funksjonshemmede. Kommunen avsto hotellets søknad om dispensasjon, og tok ikke hensyn til deres argument om at de kunne

oppfylle loven ved en planlagt utbygging av hotellet. Norges Handikapforbund jublet og kalte det en seier da Bergen kommune påla Clarion å bygge 16 rom slik at de blir tilgjengelige for orienterings- og bevegelseshemmede. Handikapforbundet uttalte at de var glade for at kommunen tok saken på alvor.

Tre år uten handling. Det var i 2007. Selvsagt tok kontakt med etat for byggesak og private planer i Bergen kommune tre år senere. Siden den gang har byggets eier, Flesland Eiendom AS, påklaget avslaget på søknad om dispensasjon og påklaget kommunens trussel om bruk av tvangsmulkt.

Når vi spør Ulf Sæterdal, som er seksjonsleder i juridisk seksjon i Bergen kommune, om hva som har skjedd siden 2007, forklarer han at det har vært «møtevirkosmhet mellom kommunen og Flesland Eiendom».

Tilbakeskritt. Noen dager etter vår henvendelse, går det imidlertid et brev fra Ulf Sæterdal i kommunen til Flesland Eiendom. →

Hotellkjeden som bryr seg om at mennesker har det bra.

WE CARE BY CHOICE HOTELS

Denne gangen sier Bergen kommune at de ønsker å få redegjort nærmere for planene om å bygge ut hotellet, slik at kravene i loven kan oppfylles. Kommunen skriver at dette innebærer at tvangsmulkt avventes til det er tatt stilling til ovennevnte klage på avslag på dispensasjonssøknaden. Tre år etter pålegget om ombygging åpner altså kommunen for å godta dispensasjon fra loven, til hotellet har fått bygget ut. Mulig bruk av tvangsmulkt har de også satt på pauseknapp.

Der står saken i dag. Etter tre år har hotellet ikke gjort noe for å følge pålegget fra kommunen om å bygge flere rom, mens kommunen ikke har gjort noe for å iverksette tvangsmulkt mot Flesland Eiendom.

Quality Spa Son. Bergen kommune er ikke det eneste stedet hvor hoteller ustraffet kan bryte loven. I Vestby kommune har Stordalen og Choice-kjeden bygd et flunkende nytt spa-hotell. Spa-avdelingen er ikke tilgjengelig for bevegelseshemmede. I tillegg bryter hotellet tiprosentsregelen.

Vi henvender oss til bygningssjef Hans Christian Fæste i kommunen. Han svarer at det ikke er gitt noen dispensasjoner fra gjeldende byggeregler. Til slutt skriver bygnings-sjefen at «Slik vi ser det i dag, forutsetter vi at hotellet er bygget i henhold til gjeldende bestemmelser (...). Eventuelle spørsmål vedrørende mulige avvik fra byggereglene bør rettes til entreprenørfirmaet.» Når vi henvender oss til Vestby kommune for å rapportere om et lovbrudd, henvises vi altså til den påståtte lovbryteren selv.

Kommunens ansvar. Selvsagt minner bygningssjef Fæste om at det er kommunene som skal føre tilsyn med og håndheve loven, og sier at vi kommer til å konfrontere ansvarlige politikere med denne sendrektige holdningen fra kommunen. Noen dager senere får vi kopi av et brev fra bygningssjef Fæste til arkitektkontoret Halvorsen og Reine AS. Der ber Vestby kommune om en redegjørelse for hvorvidt tilgjengelighet er ivaretatt i spa-avdelingen samt hotellrom. Kommunen skriver at dersom det viser seg at ferdigattesten er gitt på feil grunnlag, vil det bli vurdert å trekke denne tilbake inntil forholdene er brakt i orden.

Statsråden administrerer papirlover. Selvsagt har altså i to tilfeller opplevd at kommunen vegrer seg for å ta tak i saker som gjelder brudd på Plan- og bygningsloven. Når kommunene ikke tar sitt ansvar for å følge opp loven: Hvilken betydning har det da at sentrale politikere vedtar slike lover?

Vi konfronterer ansvarlig statsråd, kommunalminister Liv Signe Navarsete, med tilfellene fra Bergen og Vestby kommune. Hun sier at Plan- og bygningsloven gir kommunen mulighet til å gripe inn i byggearbeid som er i strid med loven, men påpeker at «prinsippet om kommunalt selvstyre står (imidlertid) sentralt». Hun som statsråd kan ikke gripe inn i enkelt saker eller instruere kommunene i deres bruk av sanksjoner.

– Likevel vil jeg benytte denne anledningen til å oppfordre kommunene til å ta dette alvorlig og følge opp i saker hvor kravene ikke etterleves, sier Navarsete. ■

BRUK VERKTØYENE!

Verken Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, den nye Plan- og bygningsloven, Ny Norsk Standard, Soria Moria-erklæringen eller regjeringens Handlingsplan for universell utforming har noen verdi hvis løftene brytes og lover og regler ikke følges. Dette må derfor ses på som verktøy, og benyttes som det.

FORTSATT KOMMUNAL KONTROLL

Første juli 2010 trer ny Plan- og bygningslov i kraft. Den vil trolig inneholde mer presise tilgjengelighetskrav enn den gamle, men fortsatt er vi avhengig av at noen ser til at loven følges. Etter den nye loven skal det gjennomføres «obligatorisk uavhengig kontroll» når det foreligger «viktige og kritiske områder og oppgaver.»

Oppfølging av kravet om universell utforming vil det fortsatt være kommunen som skal ta seg av, altså ikke en uavhengig kontrollinstans. «2 år etter lovens ikrafttreden antar vi at kravene til universell utforming vil kunne være tilstrekkelig innarbeidet i byggesakene til at det er mulig å føre effektivt tilsyn, samtidig som tilsynsvirksomheten i kommunene forhåpentligvis vil være øket både i omfang og kvalitet.»

Kommunen – som har all interesse av å stå på god fot med en hotellkonge som vil etablere seg i kommunen – skal fortsatt være kontrollmyndighet i forhold til universell utforming.

FØLG MED!

Dermed er det du og jeg som må sørge for at noen får beskjed dersom lover og regler ikke blir overholdt – av mangel på kunnskap, på grunn av motstridende interesser, eller for å unngå kostnader.

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og byggtetnisk etat i kommunen der du bor, er steder du kan henvende deg til hvis du mener at noen bryter loven om universell utforming.

De kommunale rådene for likestilling av funksjonshemmede og Kommunaldepartementet kan også bidra i slike saker, det samme kan Miljøverndepartementet. Ikke nøl med å si fra! Vi har fått verktøyene, det er opp til oss å bruke dem.

DISSE HOTELLENE BRYTER LOVEN:

HOTELLER BYGGET/ÅPNET FØR 2009

Hotel	Antall rom	Tilgjengelige rom (handicaprom)	Byggeår
Thon Hotell Ski	109	4	ca. 1999
Thon Hotell Oslo Airport	435	18	2007
Thon Hotell Opera	434	8	99-01
Scandic Byporten	239	7	1999
Quality Hotel 33 (Choice)	242	6	2008
Quality Spa & Resort Son	148	4	2008

HOTELLER BYGGET/ÅPNET ETTER AT DISKRIMINERINGS- OG TILGJENGELIGHETSLØVEN TRÅDTE I KRAFT 01.01.2009

Hotel	Antall rom	Tilgjengelige rom (handicaprom)	Byggeår
Thon Hotell Halden	88	4	2009
Thon Hotell Torghatten	43	2 suiter	2009
Thon Hotell Kristiansund	100	2	2009
Thon Hotell Kautokeino	65	2	2009
Quality Spa&Resort Norefjell (Thon)	405	6	2009
Comfort Hotel RunWay (Choice)	303	14	2010
Comfort Hotell Union Brygge (Choice)	140	2	2010
Quality Hotell Klubben Tønsberg (Choice)	145	5	nyåpnet 09
Farris Bad (Choice)	176	4	2009
Comfort Hotel Lipp (Choice)	36	0	2009

“ Det er jo bare jeg som kan
vurdere hva jeg klarer og kan.

“

JEG GJØR DET FOR OSS ALLE!

Marte Wexelsen Goksøyr har mange talenter, men framfor alt spiller hun teater. Hun har hatt flere hovedroller i store oppsetninger, men Teaterhøgskolens nåløye er for trangt – fordi hun er født med et kromosom for mye. Downs syndrom, som det heter. →

tekst Ann Kristin Krokan **foto** Jan Alsaker,
Finn Ståle Felberg og Toril Goksøyr

E

tter en oppvekst full av teater og dans, og blant annet et år på Romerike folkehøgskole, har hun hatt flere hovedroller. Men

skuespillerambisjonene hennes blir ikke uten videre godtatt som seriøse.

– Noen folk spruter av fordommer! De behandler meg som et lite barn, enda jeg er 27! Marte W. Goksøyr er oppgitt når hun snakker om folks holdninger til mennesker med Downs syndrom. – Jeg orker ikke slike merkelapper. Vi er jo alle bare mennesker!

At Goksøyr er preget av genetikken sin, kan det likevel ikke herske tvil om, for de fleste i familien driver med kunst og kulturformidling i en eller annen form. Goksøyr har dessuten et politisk mål med kunsten sin – hun vil forandre verden, gjøre den til et bedre sted å være for alle funksjonshemmede. Derfor har hun blant annet i samarbeid med NRK laget dokumentarfilmen «Bare Marte», som setter søkelys på hvordan samfunnet stenger utviklingshemmede ute.

– Da vi lagde filmen min, tenkte jeg at jeg gjorde det for oss alle, sier hun i dag. Det er kanskje dette, vissheten om at hun gjør det for oss alle, som får Goksøyr til å kaste seg ut i dristige prosjekter og rydde nytt land. Hun har ofte vært «den første med Downs» på nye arenaer, og et av mottoene hennes er da også et uredd «Jeg hopper i det».

«Mongoloid». Goksøyr var bare førsteklasse-

jente da hun kom hjem og spurte hva det vil si å være «mongoloid». Martes mor, som hadde visst at spørsmålet måtte komme, forklarte at noen synes det er dumt med Downs syndrom, og at det er noe andre kan se at man har, men at hun syntes det var helt fint å ha ei slik jente.

Marte W. Goksøyr synes også for det meste at det er helt greit å ha Downs. Hun er fornøyd med seg selv og med livet sitt, med familien og de viktige tantebarna. Og hun er glad for hver gang hun kan stå på en teater-scene og gi liv til en rolle.

– Når jeg står på scenen, blir jeg personen jeg

enn å gi henne mulighet til å satse på en skuespillerkarriere. Men godt bakket opp av familien sin har Marte W. Goksøyr brutt barrierer hele livet, så hun gir seg neppe denne gangen heller.

– Alle går bare ut fra at jeg ikke kan være med på forskjellige ting. Jeg blir ikke regnet med, sier hun. – Men det er jo bare jeg som kan vurdere hva jeg klarer og kan. Og jeg skal vel ha rett til de samme mulighetene og valgene som andre? Er jeg ikke god nok for Teaterhøgskolen, så er det greit. Men de gir meg ikke muligheten til å prøve. Når de vil

“ Noen folk spruter av fordommer. De behandler meg som et lite barn

spiller. Det er en fantastisk følelse, sier hun.

Men det er ikke alt i livet hun er fornøyd med. – Det at jeg har Downs syndrom, er også ganske dumt mange ganger. Det tar fra meg muligheten til å gjøre det jeg brenner for.

Får ikke prøve seg. For selv om Goksøyr har en imponerende CV, med for eksempel hovedroller som Hedvig i «Villanden» på folkehøgskolen, Askepott på Torshovteateret og Kamomilla på Riksteaterets turné med «Kardemmeby», blir hun ikke tatt helt på alvor som skuespiller. Ved Riksteateret var Goksøyr ansatt på helt ordinære vilkår, og viste dermed at mennesker med Downs syndrom kan fylle krevende jobber og være ressurser i det ordinære arbeidsmarkedet. Men Teaterhøgskolen vil likevel ikke ha henne, og NAV vil heller uføretrygde henne,

teste meg i improvisering, så går ikke det så bra for en med Downs. Det er noe av greia, det, at jeg trenger å kunne forberede meg. Jeg trenger litt tid til å forstå oppgaven, det må ikke gå så fort. Men folk med for eksempel dysleksi får jo også noen tilpasninger under utdanning, de får blant annet bruke lengre tid på en eksamen. Når det gjelder meg, ser de bare Downs-en, ikke Marte, og så tror de at de vet hvordan jeg er. De ser meg som et eneste stort spesialtilfelle.

Forskrekket. Før intervjuet med Selvsagt ville Goksøyr gjerne ha spørsmålene tilsendt, slik at hun kunne forberede seg. Siden intervjueren forflytter seg på hjul, og Goksøyr's leilighet ligger i andre etasje uten heis, kunne vi ikke møtes hos henne. Da Goksøyr derfor kommer hjem til meg i stedet, har hun med seg flere ark →

Marte Wexelsen Goksøyr har et politisk mål med kunsten sin – hun vil gjøre verden til et bedre sted å være for alle funksjons-hemmede.

Marte W. Goksøyr balanserer mellom kravene til seg selv og samfunnets manglende forventninger.

Goksøyr med prinsen, i hovedrollen som Askepott i National-theatrets oppsetning.

med notater og er grundig forberedt. Er jeg uryddig med rekkefølgen i spørsmålene mine, forklarer hun rolig at det fungerer best om vi følger nummereringen.

Og dermed skli intervjuet uten problemer av noe slag. Goksøyr har forberedt seg godt i de sene nattetimene etter hjemkomsten fra Bergen kvelden før, der hun har vært og holdt foredrag på en konferanse for unge med Downs syndrom. Der viste hun filmen «Bare Marte». Forskrekkelsen var stor da hun oppdaget at konferansearrangøren hadde klippet vekk den delen av filmen der hun snakker om fosterdiagnostikk og abort, og dessuten ba arrangøren henne om ikke å ta opp dette temaet i foredraget sitt. Det ville «gå for mye inn på» konferansedeltakerne.

– Men vi må jo kunne snakke om disse tingene, det er jo nettopp oss det handler om, oss det først og fremst angår, fastslår Goksøyr, og smiler samtidig litt: – Jeg hadde et lite ønske om at da søsteren min fikk barn, så skulle det ha Downs syndrom. Det hadde vært hyggelig med en til i familien ...

Sint av diskriminering. – Synes du at foreldre skal fjerne fostre med Downs syndrom?

– Nei! Det er verdt å leve med Downs! Jeg forstår at foreldrene er usikre, for de vet jo som regel ikke hva det vil bety å få det barnet. Men det er et barn som har rett til å leve, og som kan lære foreldrene sine mye nytt, mye som de ikke vet fra før. Mennesker med Downs gjemmes bort i spesialklasser, spesialboliger og i spesielle «vernede» bedrifter, så det er jo nesten ingen som ser oss. Dermed vet ikke folk så mye om oss heller, de bare tror de vet. De tror at det er best å gjemme oss vekk fra resten av samfunnet, men det er så feil! Vi har

jo også rett til utdanning og arbeid. Politikerne snakker med store, fine ord og lover en masse som de ikke holder. De tar oss ikke på alvor, for de ser ikke på oss som vanlige mennesker. Det er diskriminering.

Er det bare mennesker med Downs syndrom som opplever diskriminering?

– Nei, dette er det samme som andre funksjonshemmede opplever, og også mange innvandrere, for eksempel. De blir også utestengt, og møter mange fordomsfulle holdninger.

“ Vi må tørre å si fra, vi må protestere – for dette er blodig alvor!”

Synes du at funksjonshemmede diskriminerer hverandre?

– Ja. Det er en rangering mellom funksjonshemmede. Man kommer enda lenger ned på rangstigen hvis man har merkelappen «utviklingshemmet». Andre funksjonshemmede regner visst ikke med oss, fordi vi liksom ikke har hodet «i orden». De tror kanskje vi ikke forstår at vi blir diskriminert. Eller at vi ikke blir sinna og lei oss for det.

Hvordan reagerer du når du møter diskriminering?

– Jeg blir sinna og lei meg, jeg kan eksplodere eller gråte. Og så forsøker jeg å gjøre noe med det. Vi må få snudd de holdningene og fordome-

mene som ligger bak diskrimineringen. Det forsøker jeg å gjøre, både gjennom den filmen vi lagde, gjennom å holde foredrag, gjennom å delta på alle de vanlige tingene i samfunnet og ikke minst når jeg får anledning til å vise meg profesjonelt som skuespiller. En av kunstens muligheter er å rokke ved vedtatte normer.

Jeg vil ikke gå på spesialskoler eller jobbe på spesielle arbeidsplasser. Det bidrar bare til å sette oss i bås, som kuer. Jeg vil fortsette å bo i en helt vanlig leilighet og gjøre helt vanlige ting.

Blodig alvor. – Jeg har lite kontakt med andre med Downs, fordi jeg er så redd for å bli gruppet og satt merkelapp på. Jeg vil bli sett som den jeg er, ikke som en diagnose. Selv om vi som har fått denne merkelappen, har noen felles kjennetegn, er vi minst like forskjellige som alle andre mennesker. Det skjønner ikke folk, de tror at har man Downs, så er man akkurat sånn som andre med Downs. Politikerne må slutte å tenke sånn. De må fjerne spesialtiltakene og slutte med å holde noen utenfor. Selv må vi tørre å si fra mer, vi må protestere – for dette er blodig alvor!

Har du noen råd til andre funksjonshemmede?

– Ja, for det første må vi forstå at vi kommer lengst om alle funksjonshemmede står sammen. Vi er alle forskjellige, uansett, men dette med at andre har fordommer mot oss, har vi felles. Når vi gjør noe for å fjerne slike holdninger, så kan vi tenke at dette gjør vi for oss alle, ikke bare for oss selv. Og så må vi være stolte av den vi er. Vi må se på oss selv som en viktig ressurs og ikke tro på at vi er mindre verdt enn andre.

– Verden er full av urettferdighet, og det er ikke alt vi kan gjøre noe med. Men vi kan prøve! ■

FREEDOM
EXPRESS

Frihet til å reise på egne vilkår

Freedom Express tilbyr reiser og busstransport med unike fleksible løsninger basert på våre kunders behov. Vi kan tilrettelegge for alle typer oppdrag med våre busser. Korte som lange, i inn og utland. La oss hjelpe Dere med planlegging av reisen, hotell booking, severdigheter, sightseeing eller bespisning på turen.

Vi kan tilby mange spennende og gjennomtenkte tekniske løsninger. I vår største buss har vi blant annet gratis internett*, Playstation 3, DVD/CD/MP3. Panoramakamera i frontrute som vises på 4 skjermer i tak. Bussen har også fullverdig toalett på 5 m² med integrert takheis og dusjbenk

Vi har høyt fokus på sikkerhet og vi gjennomfører årlige øvelser og kurs i brannvern, innvendig sikring i kjøretøy, førstehjelp og bruk av våre hjertestartere. Vi har et fungerende HMS system for å kvalitets sikre vår virksomhet og trygghet for våre kunder. Alle våre busser er 2008 modeller eller nyere med topp komfort!

Freedom Express blir medlem i Reisegarantifondet - RGF i 2010

Velkommen ombord!

For bestilling og mer informasjon, se vår nettside www.freedomexpress.no

*gratis internett tilbys kun i Norge, I utlandet gjelder egne takster.

Stor buss - 10 rullestolplasser - 38 seter

Mellomstor buss - 7 rullestolplasser - 38 seter

Minibuss - 3 rullestolplasser - 16 seter

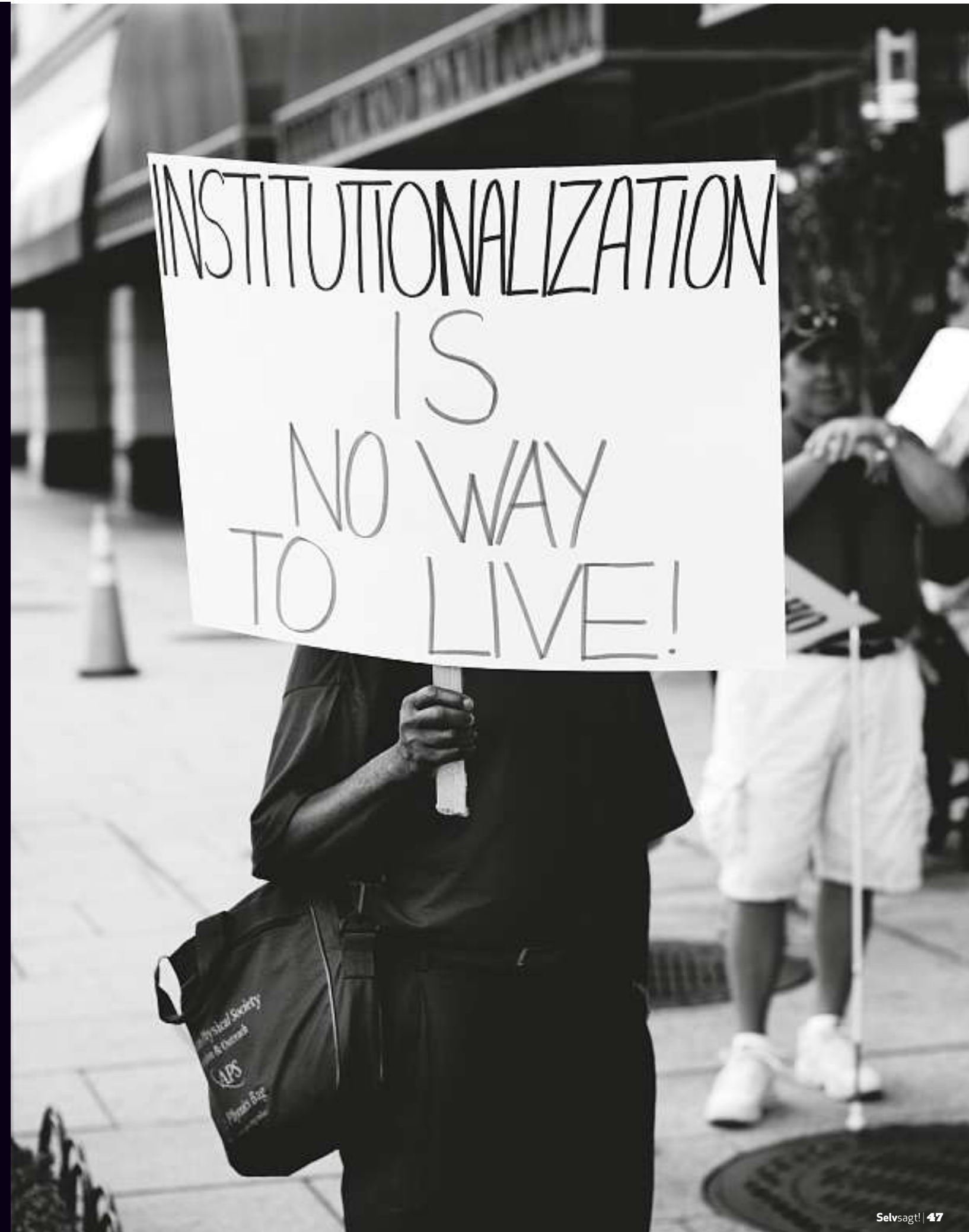
Freedom Express as
PB 2474 Strømsø
3003 Drammen

post@freedomexpress.no
Tel: +47 906 66 500
Fax: +47 32 20 59 19

TIL KAMP MOT NYE INSTITUSJONER

Da amerikanske funksjonshemmede kjempet for sin antidiskrimineringslov på 70- og 80-tallet, kjempet de også for sin rett til å leve i frihet, utenfor institusjonene. I Norge i dag bygger kommunene nye institusjoner uten at staten griper inn. →

tekst Ann Kristin Krokan foto Finn Ståle Felberg

“ Dette er sortering av mennesker ut fra diagnose og funksjonsnivå. Disse byggeprosjektene strider mot alle intensjoner

FORBUNDSLEDER JENS PETTER GITLESEN I NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

I Sandnes skal 24 personer, noen utviklingshemmede og noen med ulike psykiske problemer, «samlokaliseres» i et nytt boligkompleks. På Sagene i Oslo planlegges et stort «omsorgsbygg», som skal inneholde 48 boenheter for mennesker med ulike bistandsbehov og funksjonsnedsettelser. Disse byggene vil i praksis fungere som institusjoner, og er bare to av mange nye boligprosjekter som bygges i strid med prinsipper og føringer fra statlig hold, om hvordan kommunal boligbygging skal være. Denne praksisen sprer seg nå over hele landet.

NFU gikk til rettssak. Norsk Forbund for Utviklingshemmede, NFU, stevnet Sandnes kommune for retten, fordi de mener boligkomplekset de har bygget der, er i strid med myndighetenes føringer og med Sosialtjenesteloven. Saken, endte med forlik. – Vi er tilfredse med forliket. De uavhengige sakkyndige vurderingene som ble lagt fram i retten, var alle samstemte om vårt syn på det botilbudet denne institusjonen representerer, sier Jens Petter Gitlesen, forbundsleder i NFU. – Alle tre konkluderte med at Sandnes kommunens nybygg, som allerede omtales som «Brukerblokka», står langt fra sentrale føringer og intensjonene om normalisering og integrering.

Forhistorisk. Allerede for tre år siden uttalte seniorforsker Jan Tøssebro ved NTNU Samfunnsforskning at en trend for å bygge stort og institusjonelt var på vei tilbake, etter mange år med motsatt praksis. – Slike tiltak har ingen fordeler i seg selv,

med unntak av noen små økonomiske besparelser, mener han. Forbundsleder Jens Petter Gitlesen mener institusjonspreget mange nye boligtilbud har, lukter av 1930-tallet. – Dette er sortering av mennesker ut fra diagnose og funksjonsnivå. Disse byggeprosjektene strider mot alle intensjoner, blant annet i Ansvarsreformen. Der la man nettopp vekt på å bygge ned institusjonene. Disse boligprosjektene tar ingen individuelle hensyn. Dette er forhistorisk, mener Gitlesen.

Staten skyver ansvaret fra seg. – Kommunene har selvstyrerett. Dermed kan de bygge opp nye institusjoner uten statlig innblanding, og uten at det medfører reaksjoner eller sanksjoner. De kaller det ting som «samlokalisering» og «bofellesskap», og bygger dem «for flere grupper mennesker med bistandsbehov». I mange tilfeller fører slike nybygg til at rusavhengige, folk med psykiatriske problemstillinger, demente og utviklingshemmede plasseres sammen. – Individene viskes ut i disse «omsorgsfabrikkene». Dette skjer uten at offentligheten tar det opp. Derfor kan kommunene ture fram som de vil, sier kommentator Kari Gåsvatn i Nationen.

Engasjerer seg. Både Rådene for funksjonshemmede (RFF), Norges Handikapforbund, ULOBA og Norsk Forbund for Utviklingshemmede har engasjert seg imot slik bygging. Ifølge planene skal Husbanken være med og finansiere Sagenebygget. RFF i Oslo har sendt brev til Husbanken og bedt dem la være å finansiere prosjektet. Dette kan være en medvirkende årsak til at Husbanken nå har fått skjerpet rammene for tildeling av lån.

→ Følg saken på magasinet-selvsagt.no

Jens Petter Gitlesen, forbundsleder i NFU.

BRUK DEN POLITISKE MAKTA

Her må vi alle følge med! Vi må vise hva vi mener og protestere mot tvangsinstitusjonaliseringen. Vi vil ikke ha tilbake tiden da funksjonshemmede og andre man ikke ville se ute i samfunnet, ble samlet i institusjoner for å bli glemt. Funksjonshemmede og de andre gruppene det her er snakk om, skal ha den samme retten som alle andre til å bo blant folk flest!

De kommunale rådene for funksjonshemmede har rett til å uttale seg om kommunens byggeplaner og -saker. Be Rådet i din kommune skjerpe oppmerksomheten på dette området. Sjekk hva de politiske partiene mener, om det dukker opp institusjonsplaner der du bor. Vis til saken fra Sandnes, der kommunen har fått klare meldinger fra organisasjonene, fra fagfolk og gjennom statlige føringer om at denne snikinstitusjonaliseringen er uønsket. Skap debatt, bruk lokalpressen og protester mot denne forhistoriske menneskeforakten!

= MENNESKERETTSALLIANSEN

- MENNESKERETTSALLIANSEN BESTÅR AV**
- ▶ Foreningen for transpersoner
 - ▶ Harry Benjamin Ressurssenter
 - ▶ Kvinnefronten
 - ▶ LLH - Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner
 - ▶ Landsorganisasjonen for Romanifolket
 - ▶ Norges Handikapforbund
 - ▶ Rettferd for taperne
 - ▶ Skeiv Ungdom
 - ▶ Stopp Diskrimineringen
 - ▶ Synshemmede Akademikeres Forening
 - ▶ Taternes Landsforening
 - ▶ ULOBA - Andelslag for borgerstyrt personlig assistanse

Vi kjemper for at alle skal ha det samme vernet mot diskriminering, uansett diskrimineringsgrunnlag.
www.menneskerettsalliansen.no
post@menneskerettsalliansen.no / Tlf: 99043311

Aage M & Office Center AS

er en profesjonell forhandler av følgende produkter:

- kontor- og datarekvisita
- kontormøbler
- gave- og profileringsartikler
- kopi-/print- og faksløsninger
- post- og papirbehandlingsprodukter
- audiovisuelt utstyr
- data og telefoni

Kom innom oss!

Træleborgveien 11, Tønsberg
Tlf. 33 30 90 00 - Faks 33 31 05 00
Kundesenter@aagemoffice.no - aagemoffice.no
Åpningstider: Man. - Fre. 8-16

Utleie av spesialtilpassede biler

www.funkisbil.no 928 67 296

HUN ER IKKE LENG-ER HERRE OVER EGEN HVERDAG, MEN TRENGER HJELP TIL MANGE TING FUNKSJONS-FRISKE TAR FOR GITT.

- DET ER FORTSATT VONDT OG JEG GÅR RUNDT SOM EN KRØPIING, SA TELLEF DANNEVIG TORS DAG KVELD.
ØSTLANDETS BLAD

DET FINNES MENNESKER SOM ER LENKET TIL RULLESTOLEN PÅ GRUNN AV SYKDOM SOM KLARER Å SI AT DE HAR GOD HELSE
VG

34-åringen er i dag på bedringens vei, men fortsatt sitter han lenket til rullestolen.

SARPSBORG ARBEIDERBLAD

LENKET TIL OFFERROLLEN

Funksjonshemmede er sterkt underrepresentert i mediene, men når vi er synlige, er det først og fremst som stakkarer og ofre. Klisjeenes tid bør snart være over. →

tekst Ingunn Solli og Åshild Mathisen foto Finn Ståle Felberg

HALVORSRUD HAR LÆRT OPP RUNDT 30 MIKROFLY-PILOTTER. HAN HAR ALDRI UNDERVIST EN HANDIKAPPET PERSON FØR. – DERFOR VAR DETTE VELDIG SPESIELT, OG VI HADDE GLEDET OSS TIL DENNE TUREN BEGGE TO. HAN ER EN KJEMPEFYR.

DAGBLADET FORTALTE NYLIG HISTORIEN TIL ARNE LESTEBERG (54), SOM I OVER TRETTI ÅR HAR TROSSET SITT HANDIKAP OG JOBBET I INDUSTRIEN.

DAGBLADET

POLITIET JAKTER PÅ EN UKJENT GJERNINGSMANN ETTER AT EN KVINNE I 20-ÅRENE SKAL HA BLITT VOLDTATT I EN GARASJE PÅ SUNNMØRE LØRDAG KVELD. KVINNEN ER HANDIKAPPET OG AVHENGIG AV RULLESTOL OG KRYKKER.

NRK.NO

ENKELTE KAN FUNGERE NOENLUNDE BRA I HVERDAGEN, MENS ANDRE KAN BLI LENKET TIL RULLESTOLEN RELATIVT TIDLIG I SYKDOMSFØRLOPET.

DAGBLADET

NRK P3s stunt-reporter Else Kåss Furuseth ville teste hvordan det var å leve et døgn som handikappet. I etterpåklokskapens lys omtaler hun stuntet som verdens verste idé. – Ikke bli handikappet. Det er det jeg vil si.

KJENDIS.NO

Siden ulykken i 1998 har den hjerne-skadde 30-åringen vært lenket til rullestol, og sliter blant annet med lammelser og hukommelsesproblemer.

Medieforsker Elisabeth Eide er tilknyttet forskningsprogrammet Culcom ved Universitetet i Oslo, og har forsket på ulike minoritetsgruppers medieerfaringer. Hun har i den forbindelse intervjuet funksjonshemmede med høy medieprofil om deres møte med journalistikken. – Jeg har sett på hvordan informantene mine opplevde tilgangen til mediene, vinklingene som benyttes, og språket de omtales med. Resultatene viser at vi fortsatt har en lang vei å gå på dette feltet, sier hun. – Funksjonshemmede får lett veldig trangere roller i mediene. Enten er de syke, de er ofre, eller de får heltestatus fordi de mestrer de mest dagligdagse gjøremål. Det er helt gjennomgående at det journalistiske språket benytter seg av sykdomsbegreper heller enn et politisk språk når de omtaler funksjonshemmede. I stedet for å vinkle på fortauskanten, vinkler de på at noen er «lenket til rullestolen», et utbredt begrep når man omtaler rullestolbrukere.

Strategi. Eide forteller at hennes informanter hadde en klar mediestrategi. – De prøvde bevisst å dreie fokus vekk fra sitt personlige case og inn i rettigheter og politikk. De møter jo ofte denne holdningen at de låses inn i medlidenheten. De lenkes til offerrollen, mediene vil ha den tragiske livshistorien om hvordan man ble funksjonshemmet. Mine informanter ville bli kvitt offerrollen, de vil være borgere.

Lyktes de med denne strategien? – Noen av informantene mine ser helt klart fremgang i kunnskapsnivå og holdninger. Likevel har vi så vidt jeg vet, fortsatt få eller ingen journalister som er spesialisert på funksjonshemmede, slik vi ser mediene bygger opp journalister på for eksempel klima- og integreringsfeltet, sier hun.

Offerrollen. Hvorfor biter offerrollen seg fast i medienes framstilling, tror du? – Jeg tror ikke at det mangler god vilje fra journalistene, men at det handler om lavt kunnskapsnivå og journalistenes hang til problemfokus. Det tilhører de journalistiske

konvensjonene å jakte på lidelseshistoriene og casene, heller enn å se på diskriminerte grupper som politiske aktører og borgere. Dette er et felt hvor det er blitt begått altfor lite undersøkelsesjournalistikk og for mye offer-journalistikk, mener Eide.

Hvorfor gjør journalistene det såkalte offeret til case, og ikke «skurken» – i form av den som diskriminerer? – Det kunne de godt gjøre. I stedet for å fokusere på den personlige «tragedien», kunne de gjerne fokusert på tragedien det er at samfunnet ikke tilrettelegges for alle borgere. Jeg tror det bunner i at selve saksfeltet er blitt ansett for «mykt», og dermed har lav status i mediedekningen. Samtidig er det et komplisert felt som jeg tror journalister vegrer seg for å ta tak i.

Kommer ikke til i mediene. Eide forteller at en av hennes informanter bemerket det paradoksale i at en del etniske grupper som er langt mindre enn funksjonshemmede i størrelse, likevel ser ut til å være langt mer representert i mediene.

Journalistene må oppdage diskriminering av funksjonshemmede som et viktig politisk avsløringsfelt.

MEDIEFORSKER ELISABETH EIDE.

Medieforsker Elisabeth Eide

Hvorfor hsr avisene bredere dekning av etniske minoriteter enn av funksjonshemmede? – Jeg tror det handler om tiden vi lever i, at verdensbildet er preget av en slags clash-filosofi. Minoriteter med muslimsk tro får mye oppmerksomhet på grunn av det generelle

trusselbildet i verden etter 11.september. Visse minoriteter kommer mer til syne i den rammen, men ikke for eksempel folk med vietnamesisk bakgrunn, sier hun.

Hvordan kan funksjonshemmede bidra til økt synlighet i mediene? – 700 000 mennesker er ikke en liten gruppe. Kanskje er det et smart trekk å ikke være så opptatt av minoritetsbegrepet, men heller vise at dette er en marginalisering og et utenforskap som angår fryktelig mange? Dette er jo faktisk en stor folkemengde som er diskriminert, sier Eide og forteller om en britisk undersøkelse fra 2006 som viste at publikum var svært positive til å se flere funksjonshemmede på tv, og at et stort flertall stilte seg positive til å få et nyhetsanker med nedsatt funksjonsevne.

Hvorfor gjenspeiles ikke disse positive holdninger i ansettelse i mediene? – Jeg tror mediene under vurderer sitt publikum, sier Eide. De sitter med sine egne fasttømrede forestillinger om hva seerne vil ha, mener hun. ■

SELVSAGTS

10 RÅD NÅR DU SKAL INTERVJUES I MEDIENE

01 Ha klare avtaler på forhånd: Hva skal du intervjues om, og hvorfor? Spørsmål om funksjonsnedsettelsen besvarer du bare dersom dette angår selve saken.

02 Forbered deg til intervjuet. Tenk igjennom hva du vil formidle, noter, og hold deg til det. Ta en sjekk av påkledning og frisyre – du vil vel se bra ut?

02 Om du snakker om funksjonsnedsettelsen, ikke gi ut svært privat informasjon. Det kan du angre på senere i livet. Det er ikke vanlig for andre å la seg avbilde på toalettet eller i andre private situasjoner. Ikke gjør det, du heller!

04 Ikke la deg presse/overtale til å gi ut privat eller personlig informasjon. Si fra hvor grensene dine går.

05 Hold øyekontakt med journalisten under intervjuet. Hvis du sitter, for eksempel i rullestol, så be journalisten sette seg også, slik at dere er i øyehøyde. Er du synshemmet, så hold ansiktet mot journalisten.

06 Gjør klart at andre personer som er til stede, for eksempel tegnspråktolk, personlig assistent eller familiemedlemmer, er uvedkommende for journalisten. Det er du som blir intervjuet.

07 Be fotografen om å fotografere deg i øyehøyde. Fotograferes du ovenfra eller nedenfra, ser du rar ut.

08 Hvis rullestol eller andre synlige tegn på funksjonsnedsettelsen din ikke er relevante for saken, er de heller ikke relevante for fotografen.

09 Mange funksjonshemmede trenger lengre tid til å formulere seg eller uttale svar på spørsmålene. Ikke la journalisten formulere svarene for deg. Ta den tiden du trenger.

10 Be alltid om å få lese igjennom saken før den går i trykken, slik at du kan luke ut ting om deg selv du ikke vil ha på trykk. Husk å be om sitatsjekk.

Sjekk: Du skal omtales ved fullt navn, ikke bare med fornavn. Luk ut ord og formuleringer som får deg til å framstå som stakkarslig, som en person det er synd på. Er du ikke fornøyd med bildet? Be om å få se de andre de har tatt, og velg eventuelt et annet.

SELVSAGT VS LARS HELLE

I MEDIENES VOLD

Mediene er opptatt av å avsløre diskriminering og overgrep. Likevel er funksjonshemmede sterkt underrepresentert i aviser, TV og radio. Selvsagt! utfordrer dagbladredaktør Lars Helle om fordommer, språkbruk og bevisstløse journalister.

tekst Ingunn Solli foto Finn Ståle Felberg

Hvem tenker du på når vi snakker om funksjonshemmede? Det blir lett til at man tenker på klisjeene – rullestolbrukere, blinde og andre med synlige funksjonshemminger. Men jeg er jo selvsagt klar over at det også finnes mange skjulte funksjonshemminger.

Ser du noen likhetstrekk mellom funksjonshemmedes, innvandreres og homofiles situasjon? Nei.

Undersøkelser viser at når mediene skriver om funksjonshemmede, omtales de svært ofte som ofre. Kommentar? Jeg tror dette er historisk betinget – på femti- og sekstitallet så man på funksjonshemmede som folk man skulle synes synd på. Men jeg mener dette er i ferd med å endre seg. Og jeg mener det er mange eksempler på at vi har skjerpet oss.

En klassisk avvissak er den hvor en eller annen funksjonshemmet ikke har fått den ytelsen eller tjenesten hun har krav på. Enig? Det ligger litt i medienes natur at vi skal overvåke og omtale problemer. Det er vår plikt å påpeke det som er skjevt.

Men hvorfor skriver dere så lite om «overgriperen» – den som forårsaker eller har makt til å løse problemene? Vi leser jo nesten bare om offeret? Dette er jo en klassisk medieteknikk. For å fortelle en historie, engasjere og berøre folk

går vi via enkeltskjebner. Dette er en tabloid metode som jeg mener er både gangbar og bra. Dessuten er jeg ikke helt enig i premisset. Jeg mener vi også går etter «overgriperen». Og vi bidrar til samfunnsendringer på denne måten, det er mange eksempler på at politikere tar opp saker som er presentert i mediene.

Men ville det ikke gitt raskere samfunnsendring å gå etter dem som diskriminerer? Jeg ser poenget ditt. Hadde vi eksponert arbeidsgiverne mer, for eksempel, ville kanskje flere funksjonshemmede ha sluppet til på arbeidsmarkedet. Jeg har ikke noe behov for å forsvare mediene på dette området.

Skriver mediene nok om funksjonshemmede? Jeg vet ikke om vi har noen overvåkingsplikt der. Mediene skal ikke ha noen kvoteordninger for hvem som skal omtales.

Men kan fraværet av funksjonshemmede i mediene påvirke folks holdninger til funksjonshemmede? Det kan hende. Funksjonshemmede blir noe eksotisk for folk, men jeg er enig i at vi skal speile befolkningssammensetningen.

Uttrykk som «lenket til rullestolen», «lever livet i totalt mørke», «invalid» og så videre er gjengangere i mediene. Hva mener du om slike uttrykk? Jeg rødmer litt når du nevner disse uttrykkene. Ord er makt, det er jeg helt enig i. Vi har sett det i andre sammenhenger også, ikke minst i omtalen av kvinner. Jeg innrømmer gladelig at vi har en vei å gå. Det er en klar tendens til stakkarsliggjøring og klientifise-

ring av funksjonshemmede. Vi trenger større bevissthet om dette.

Undersøkelser viser at funksjonshemmede ofte omtales kun med fornavn ... og kvinner og barn også. Det er en uting! Men dette er vi virkelig obs på..

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er kommet. Vil det ha noen konsekvenser for journalistene? Det tror jeg ikke. På dette området er endringen allerede i gang. Og det skyldes ikke den nye loven. Vi skal jobbe med slike problemstillinger uavhengig av den nye loven.

Hvorfor skrives det så sjelden om funksjonshemmede i et diskrimineringsperspektiv, mens homofile og innvandrere ofte omtales i slike sammenhenger? Jeg vet ikke. Jeg har tenkt litt på det. Det virker som om disse gruppene har vunnet samfunnsdebatten, og det har kanskje gått på bekostning av andre grupper. Se hvilken debatt det ble da Nina Karin Monsen fikk Fritt Ord-prisen.

Ja, og samtidig klarer vi ikke å skape engasjement for at 90 000 funksjonshemmede ikke kommer seg ut av huset sitt på grunn av manglende transport. Hvem er viktigst av Monsen og disse 90 000? Jeg ser den. Jeg tror ikke folk vil innrømme at skjebnen til de 90 000 ikke interesserer dem, men egentlig er kanskje mange dypest sett likegyldige. Vi i mediene kunne bidratt til å endre dette. ■

Pressefotografene tar ofte bilde av rullestolbrukere nedenfra. Fra dette froskeperspektivet ser de færreste bra ut, heller ikke Dagbladets redaktør Lars Helle.

Mediene skal ikke ha noen kvoteordninger for hvem som skal omtales.

NY STEMME I TV-JUNGELN

TAR ORDET!

Empo TV er en helproff tv-kanal som griller statsråder og lager valgsendinger fra Stortinget. Men én ting gjør kanalen unik: Den er et talerør for utviklingshemmedes likestillingskamp. →

tekst Åshild Mathisen foto Finn Ståle Felberg og Istock

Programleder Steinar Wangen i Empo TV griller Helse- og omsorgsminister Anne-Grethe Strøm-Erichsen. Bak kameraene Marte Barking og Roar Lillebostad.

“ Vi slipper ikke til i vanlig tv, og når andre skal uttale seg på våre vegne, oppstår det myter og fordommer.

PROGRAMLEDER STEINAR WANGEN

Steinar Wangen tok programlederjobben av ideologiske årsaker.

Steinar Wangen setter seg ned i programlederstolen. Ansiktet pudres for å tåle de sterke lyskasterne, manus skal sjekkes med medarbeiderne en siste gang. Helseminister Anne-Grethe Strøm-Erichsen er på vei for å delta i Empo TVs programserie «Gjest i stolen».

Vil tale egen sak. Wangen har vært med siden tv-kanalen startet i august i fjor. Han jobber som programleder og reporter, driver research og bidrar med ideer til saker og intervjuobjekter. Trettiåtteåringen forklarer at det var ideologiske grunner til at han ville ha nettopp denne jobben.

– Vi som puttes i båsen «utviklingshemmet» slipper ikke til i vanlig tv, og når andre skal uttale seg på våre vegne, oppstår det myter og fordommer. Da glemmer folk lett at vi er enkeltmennesker. I Empo TV vil vi vise at vi utviklingshemmede er like forskjellige som alle andre, kanskje enda mer. Vi vil vise at vi kan tale vår egen sak, sier Wangen.

Utfordrende. Bak de to kameraene står Roar Lillebostad og Marte Barking klare – heller

ikke de er nervøse for statsrådsbesøket. De stortrives begge i sine nye jobber.

Wangen ler og spøker med sine medarbeidere og har ikke synlige scenenerver. Statsråder har han møtt før – det er ikke lenge siden han hadde finansminister Sigbjørn Johnsen sittende i samme stol. Han forklarer at jobben hans først og fremst er interessant, men at den også kan være utfordrende. – Det vanskeligste kan

mede. Og ikke minst må hun svare for de nye institusjonsbyggene for funksjonshemmede som spretter opp i stadig flere kommuner, og for de holdningene dette er uttrykk for.

Wangen minner Strøm-Erichsen på at det er hun som har ansvar for lovene som omhandler sorteringssamfunnet, og forklarer henne at det er sårt for mange med Downs syndrom at aborttallene for fostre med syndromet øker.

“ Jeg synes denne kanalen er utrolig bra, og har tro på at de klarer å sette fokus på viktige problemstillinger.

HELSE- OG OMSORGSMINISTER ANNE-GRETHER STRØM-ERICHSEN

være å fremstille komplekse politiske saker slik at de blir lettfattelige, sier han.

Ansvar for sorteringssamfunnet. Når statsråden har satt seg og kamera ruller, er det en tydelig rutinert programleder som utfordrer helseministeren på sak etter sak. Strøm-Erichsen må fortelle om å gå fra forsvar til helse, hun må svare om boliger for funksjonshem-

– Personer med Downs syndrom har like mye rett til livet og til å møte respekt som det vi har, svarer helseministeren. Hun ønsker samtidig ikke å dømme foreldre som tar abort, og mener det er et tøft og vanskelig valg.

– Men det betyr ikke at de ikke er ønsket, mener Strøm-Erichsen, som selv har en datter med et sjeldent syndrom som gjør at hun trenger mye hjelp i hverdagen. Hun forteller at

Empo TV har 20 utviklingshemmede medarbeidere og fem ansatte uten funksjonsnedsettelse.

det var kampen for tilrettelegging for datteren som fikk henne til å begynne i politikken.

Ombud. – Hva bestemmer du som politiker og helseminister i min hverdag, spør Steinar Wangen.

– Jeg ønsker å bidra til at du kan leve et mest mulig normalt liv. Jeg ønsker at du kan leve som meg – og det ønsker jeg også for datteren min. Det krever tilrettelegging, hjelp og innsats, sier statsråden.

Wangen utfordrer derfor Strøm-Erichsen på hvor hun står i spørsmålet om ombud for utviklingshemmede. Helseministeren er skeptisk til å gjøre utviklingshemmede så spesielle at de trenger et eget ombud.

– Men hva da med kommuner som bryter loven overfor utviklingshemmede, skal vi ikke ha sanksjonsmuligheter? utfordrer Wangen.

– Jeg er åpen for å se på om regelverket vårt er bra nok, svarer Strøm-Erichsen.

Talerør. Etter intervjuet sitter latteren løst mellom statsråden og Wangen.

– Jeg synes denne kanalen er utrolig bra, og har tro på at den klarer å sette fokus på viktige problemstillinger på en annerledes måte, sier Strøm-Erichsen..

Wangen er fornøyd med intervjuet. Selv om han kom med tøffe spørsmål, forsøkte han å holde seg rolig og la henne snakke ut.

– Empo TV skal være et talerør for utviklingshemmede og løfte saker som angår oss. Helseministeren er ansvarlig for mange saker som er viktige for oss, sier han.

På vei ut lar helseministeren seg imponere av at Wangen jobbpendler kollektivt to timer fra Bærum til Ski morgen og ettermiddag for å ha jobben i Empo.

– Det får ikke hjelpe, sier Wangen, det er her jeg vil være! Dette er et viktig arbeid! ■

EMPO TV

- Empo TV er en kanal for og av utviklingshemmede. Kanalen har 20 medarbeidere som er utviklingshemmet. I tillegg er det fem ansatte uten funksjonsnedsettelse.
- Empo TV sender torsdager kl. 17 på Frikanalen. Reprise fredager kl.14.00.
- Frikanalen finnes foreløpig bare i det digitale bakkenettet (gratis tilgjengelig i RiksTV), på IPTV hos Lyse og på nettet. Empo sendes også på TV Follo lørdager kl.1800. TV Follo kan tas i inn i store deler av Akershus og Østfold. På internett kan du se Empo på empotv.no og på frikanalen.tv

INTERNASJONAL OPPMERKSOMHET

Empo TV vekker oppsikt også utenfor landegrensene. Den kjente arabiske tv-kanalen Al-Jazeera har laget et eget innslag om utviklingshemmedes talerør i Norge.

Innslaget ble sendt i januar i år, og ble sett av millioner av mennesker verden over. Innslaget viser hvordan kanalen jobber, både før, under og etter sine faste sendinger. Prosjektledelsen i Empo TV er henrykt over interessen.

– Dette viser at utviklingshemmede er en ressurs og gir gode signaler til millioner, sier prosjektleder Tom Rune Orset.

Al-Jazeera i Skandinavia opplyser at Empo TV fanget deress interesse blant annet fordi tv-kanalen er så proff.

– Vi ønsker å vise at utviklingshemmede i Norge ikke gir seg. At de tar tak i sine egne liv, gjør noe de har lyst til – og får det til, sier Samir Shatara, sjef for den arabiske Al-Jazeeras kontor i Skandinavia.

STOLTHETSPARADEN

FREAKSHOW ELLER FRIHETSKAMP?

I juni ble Stolthetsparaden – den største mønstringen av funksjonshemmede noen sinne i Norge – arrangert for tredje gang i Oslo. Selv deltok jeg for første gang i 2009, og fant strengt tatt hele opptrinnet litt ... pinlig.

Av John Q

La meg si det med én gang: det er ikke ideen om en stolthetsparade jeg vil til livs. Ideen med paraden er, så vidt jeg kan se, at funksjonshemmede for en liten stund virkelig skal synes i bybildet, og vise at vi ønsker å ta vår rettmessige plass i samfunnet. Dette er et godt formål, og vel verdt å bruke en lørdag ettermiddag på.

Fest eller protest? Problemet mitt er den dobbeltheten som kommer til syne i paraden. Er dette en feiring, eller er det en protest? Ballonger, musikk, gjøglere, prisutdelinger og folk som kler seg ut, i kombinasjon med plakater, slagord, roperter og appeller? Er vi glade eller er vi sinna? Hva er greia, liksom?

Vi må være oss bevisst hva det egentlig er vi ønsker å oppnå med dette opptoget. Det er vel ikke nok at folk ser oss gå forbi? Vi ønsker vel at de skal reflektere litt i etterkant og forstå at det handler om noe mer enn glade funksjoner? Hvilket inntrykk er det vi ønsker å gi? Er vi «en festlig gjeng med glimt i øyet» som paraderer på tross av funksjonsnedsettelsene våre, eller er vi en diskriminert minoritet som ønsker å ta vår rettmessige plass i samfunnet? Vi kan ikke være begge deler samtidig! Vi må ha ett felles budskap, en ting vi vil at folk skal huske og tenke over etter vi har gått forbi.

Stolt, sterk, synlig – eller forbanna? Hovedparolen «stolt, sterk, synlig» er en god oppsummering av paradens funksjon og misjon. Vi har riktignok rappet den av Gay Pride, men det gjelder for så vidt hele resten av paradeideen, også. «If it ain't broken, don't fix it,» som de sier på den andre siden av dammen.

Men hvem var det som kom opp med slagordet «Funkiser blir glade med stolthetsparade»? Hvilket signal er det å sende ut til verden rundt oss? Hvor snille, livsbejaende

verre: Mindre enn tre prosent av alle studentboliger er tilgjengelige for funksjonshemmede. Tilgjengelig studielitteratur for synshemmede finnes så å si ikke. Politisk er vi ikke-personer: vi har ingen representasjon i noen offentlige råd og utvalg som ikke angår funksjonshemmede spesielt. Selv en grunnleggende rettighet som å kunne stemme ved stortings- og kommunevalg blir vi fratatt pga. manglende tilgjengelighet for alle. Vi blir holdt nede økonomisk, sosialt, utdanningsmessig og kulturelt – og så

“ Vi blir holdt nede økonomisk, sosialt, utdanningsmessig og kulturelt – og så skal vi være glade med en jævla parade? ”

og komplett ufarlige går det an å bli, liksom? Og «Jeg er på hjul, men jaggu kul»? Hva slags tåkete, poengløst utsagn er det!?

Vi er ikke glade med stolthetsparade – vi er fly forbanna, det er det vi er! Vi er Norges største minoritet – og samtidig den minst anerkjente. Vi utsettes for en systematisk diskriminering av samfunnet, av mediene og av myndighetene. Mer enn halvparten av norske funksjonshemmede er uten arbeid. Vi trygdes mot vår vilje og nektes å registrere oss som arbeidssøkere. Utdanningsmessig er det enda

skal vi være glade med en jævla parade!?

Vi blir ikke tatt på alvor – og vi gjør ikke saken bedre for oss selv ved å ta med oss en gjeng gjøglere og lage freakshow på Karl Johan! Derfor må Stolthetsparaden skifte fokus. Vi må legge vekk «de glade funksisene» og finne fram de sinte menneskene – de som står for noe, som vil noe. Vi må synliggjøre urettferdigheten, sette søkelyset på diskrimineringen og kreve vår plass og vår rett. Da kan jeg gå under parolen «Stolt, Sterk og Synlig» med løftet hode og *mene* det. ■

STOLT AV PARADEN

Målet med en stolthetsparade for funksjonshemmede er å bidra til å skape stolthet! Vi vil vise at funksjonshemmede er en naturlig og vakker del av det menneskelige mangfoldet, og vi vil slutte å bøye ryggen i skam!

Av TEA

Jeg er så stolt for at vi har fått til denne paraden! Jeg er så glad for at vi endelig løfter hodene og viser folk hvem vi er! At vi er en del av befolkningen som har all grunn til å heve stemmene og rope ut: Jeg er pokker så stolt av meg selv!

Trykket ned i gjørma. For har vi ikke grunn til å være stolte? Daglig blir vi utsatt for et undertrykkende system. Vi trykkes ned i gjørma på alle bauger og kanter. Vi får ikke ta ansvar for oss selv. Kommunale kontorer og profesjoner bestemmer når vi skal stå opp, om vi skal få dusje, om vi i det hele tatt kan være i stand til å ta selvstendige valg. De gjør sitt beste for å ta fra oss all verdighet, mens vi kjemper for retten til å leve livet. Selvstendighet er en selvfølge for andre. Vi har ennå ikke fått rettighetsfestet Borgerstyrt personlig assistanse. Å gå på kino, reise på ferie, stå opp - noen ville kalt det livskvalitet, men det gjelder ikke for oss.

Det verste du kan gjøre mot et menneske, er å frata det ansvar og begrunne det i omsorg. Men det er dette som blir gjort mot oss hver eneste dag, helt til vi tror på at vi er mindre verdt enn resten av befolkningen.

Systemet jobber aktivt for å redusere oss

til noen null som ikke tør å se folk i øynene. Vi trenger ikke ta toget – derfor kan toget gjerne ha trapper. Vi trenger ikke gå på do – derfor kan toaletter fortsatt være bitte små og trange. «Hold deg hjemme og kjenn din plass», er signalet vi får. Og det verste er at vi tror på det. Til slutt tør vi ikke se oss selv i øynene heller.

Stolt, sterk, synlig – på egne premisser. Hvorfor skal vi ha en egen parade, spør noen. Er ikke det med på å stigmatisere oss selv?

At noen definerer det som et freakshow når de ser en mengde funksjonshemmede sammen, sier vel noe om fordommene til den som ser det slik ...

For meg er dette stolthet, ikke stigma. Kvinner har 8. mars, homser har egen parade, så hvorfor ikke funksjonshemmede? Selv om vi jo er en del av dette mangfoldet – vi er også kvinner og homoseksuelle – så er vi også funksjonshemmede, og dermed landets største minoritet.

Er vi stolte over å være kvinner? Ja. Er vi stolte over å være homser? Ja.

Men da kan vi jo ikke fornekte at vi er funksjonshemmede, for da fornekte vi oss selv. Funksjonshemmede tvinges alltid til å delta på andres premisser. Men ikke denne gangen. Stolthetsparaden er vår parade, dette er vår mulighet til å feire oss selv. En dag for fest og moro, uansett hva vi har av andre roller. Vi har én ting felles: Vi er stolte funksjonshemmede. At noen definerer det som et freakshow når de ser en mengde funksjonshemmede sammen, sier vel noe om fordommene til den som ser det slik ...

Det er mange meninger om begrepet stolthet, og det skal det gjerne være, men ikke angrip Stolthetsparaden. Jeg har brukt mange år på å komme dit jeg er, og angrep på denne paraden er å trække på meg og mine følelser.

Vi vil ikke bli tråkket på lenger. Vi vil ta plass og synes. Derfor er Stolthetsparaden viktig. Derfor skal vi bli stadig flere som synes i gatene – både denne dagen og alle de andre. ■

DISKRIMINERINGEN

Borgerrettsstiftelsen
STOPP DISKRIMINERINGEN

VI TILBYR KURS I DEN NYE DISKRIMINERINGS- OG TILGJENGELIGHETS LOVEN:

Hva innebærer loven for de som har rettigheter og plikter etter loven?

Hvordan kan enkeltpersoner og organisasjoner bruke loven?

Hva er lovens styrke og svakheter?

Hvor god er loven i forhold til andre lands lover?

Hvordan kan vi påvirke for å gjøre loven sterkere?

STOPP DISKRIMINERINGEN
svarer på alt som har med diskriminering av funksjonshemmede å gjøre

Kontakt oss for avtale om innledninger, seminar- eller kursopplegg
Mobil: 90 19 63 25 / Epost: - berit@stopdisk.no

www.stopdisk.no

Frihet til å bestemme over sitt eget liv bør være en selvfølge for alle, også funksjonshemmede, sier Vibeke Marøy Melstrøm, daglig leder i ULOBA.

RETTIGHETS- FESTING AV BPA

Kampen for individuell rettighetsfesting av Borgerstyrt personlig assistanse går nå inn i en ny og spennende fase, etter at Norges Handikapforbund (NHF), Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) og ULOBA har inngått en allianse for å få gjennomslag for dette kravet.

tekst Jon Torp foto Finn Ståle Felberg

Vi vil bruke tiden fremover til å overbevise politikerne om rettferdigheten i vårt krav. For å vinne denne kampen trenger vi hjelp, sier daglig leder i

ULOBA, Vibeke Marøy Melstrøm!

– Det er nå ti år siden Brukerstyrt Personlig Assistanse, eller Borgerstyrt personlig assistanse som det heter i ULOBA, ble lovfestet som en del av Sosialtjenesteloven. Vi har både før og etter dette tidspunktet kjempet for å få BPA som en individuell rettighet, fortsetter hun.

Bondevik 2-regjeringen foreslo rettighetsfesting av BPA i sitt siste statsbudsjett i 2005 og de rødgrønne partiene var også positive til dette så lenge de var i opposisjon.

Daværende helseminister Sylvia Brustad sendte i 2006 spørsmålet om rettighetsfesting av BPA ut på høring. Ca. 70 prosent av

med Samhandlingsreformen.

– Individuell rettighetsfesting av BPA betyr frihet til å bestemme over sitt eget liv og sin egen hverdag, mens motstanderne våre snakker om økonomi og frykten for privatiseringsspøkelset og at arbeidsmiljøloven skal settes til side, sier Melstrøm og fortsetter:

– Individuell rettighetsfesting av BPA er et likestillings- og antidiskrimineringstiltak, og hører ikke hjemme under helse- og omsorgssektoren. Individuell rettighetsfesting av BPA handler om ledelse, ikke lidelse! Her gjør jeg gjerne tidligere stortingsrepresentant Inge Lønnings ord til mine: «Det verste du kan gjøre mot et menneske, er å frata det ansvar og begrunne det med omsorg».

Frihet til å bestemme. – Frihet til å bestemme over sitt eget liv og sin egen hverdag er en selvfølge for de fleste mennesker. Vi mener

Individuell rettighetsfesting av BPA er et likestillings- og antidiskrimineringstiltak, og hører ikke hjemme under helse- og omsorgssektoren.

alle høringssvarene var positive til en rettighetsfesting, men ingenting skjedde.

I 2009 ble stortingsmeldingen om Samhandlingsreformen fremlagt, uten at BPA var nevnt. Likevel henviste nåværende helseminister Anne- Grete Strøm-Erichsen nettopp til denne meldingen da hun tidligere i vinter måtte svare på spørsmål om BPA fra Erna Solberg i Spørretimen i Stortinget. Tiden begynner med andre ord å bli knapp dersom vi skal få en individuell rettighetsfesting inn i det nye lovarbeidet som pågår i forbindelse

denne friheten skal være en like selvfølgelig rett for funksjonshemmede, men slik er det dessverre ikke i dag, sier Melstrøm.

– For funksjonshemmede handler kampen om individuell rettighetsfesting av BPA om friheten til noe så selvfølgelig som det å stå opp når man vil, velge hva man vil ha til middag, og når man vil gå på kino. Men det handler også om muligheten til å delta i samfunnet, til ha en jobb og et sosialt liv. Retten til BPA er derfor i realiteten en frigjøringskamp. En kamp for retten til et fullverdig liv. Denne

Alliansen:

aksjonens oppgave blir nå å få både opinion og politikere til å skjønne dette!

- Frykten fra våre motstandere om at individuell rettighetsfesting av BPA vil svekke arbeidsmiljøloven, er ubegrunnet. Vi er selvfølgelig opptatt av gode arbeidsforhold, og mener at en individuell rettighetsfesting av BPA vil frigjøre godt kvalifiserte helsearbeidere for helse- og omsorgssektoren, ettersom våre assistenter ikke rekrutteres blant mennesker med en helsefaglig bakgrunn, men fra servicesektoren.

Aksjonen trenger deg. Etter valgseieren i 2009 styrket den rødgrønne regjeringen sine ambisjoner og erklærte i Soria Moria 2 at regjeringen vil «utvide tilbudet med BPA», men den sier fortsatt ikke noe om individuell rettighetsfesting.

– Det er denne kampen aksjonen skal vinne gjennom mobilisering og engasjement, først og fremst fra folk som har historier å fortelle, knyttet til BPA, sier Melstrøm.

– Vi ønsker også å være i front når det gjelder bruken av nye sosiale medier og blogger. Når denne kampanjen snart lanseres, må alle våre frihetsforkjempere være klare. Vi tror på saken og ønsker å vinne frem med en historisk rettighet for funksjonshemmede i Norge.

Vi skal fortsette dialogen med beslutningstakerne, og vi skal fortsette debatten med våre motstandere, men vi trenger din hjelp for å synliggjøre alle våre gode støttespillere. For å lykkes må vi stå sammen. Vi trenger deg – mobiliseringen er i gang, avslutter Melstrøm.

Interessert i å være med, enten gjennom medieoppslag, aktivitet på sosiale medier og blogger, eller ønsker du å være støttespiller?

➔ Meld din interesse til adm@uloba.no

VI TRENGER ØKT FOKUS OG TEMPO!

Likestillings- og diskrimineringsombud Sunniva Ørstavik.

FOTO: CF WESENBERG

Regjeringen er en sinke i arbeidet for å bedre vernet for personer med nedsatt funksjonsevne. Dessverre. Regjeringen kunne blitt en pådriver i dette arbeidet, men blir i stedet den som bremses. Samtidig strømmer klager om manglende tilgjengelighet inn til oss. Halvparten av klagen vi fikk inn i 2009, handler om dette. Nylig varslet statsråd Audun Lysbakken at Norge utsetter ratifiseringen av FNs konvensjon om rettighetene for mennesker med nedsatt funksjonsevne. På ubestemt tid. I Sverige har denne FN-konvensjonen vært i kraft i over ett år. Mens norske myndigheter varsler utsettelse, varsler svenskene at de innen 2011 skal ha arbeidet fram en strategi som strekker seg fem år fram i tid, med definerbare mål og tydelighet i gjennomføringen. Nå er vi lei av ord og velvilje, vi må ha mer handling og kortere frister for gjennomføring. Myndighetene har en unik mulighet til å skape nye milepæler i et samfunn hvor personer med nedsatt funksjonsevne utsettes for både direkte og indirekte diskriminering, trakassering og vold, og møter hindringer og stengsler for deltakelse. Det handler om at alle uansett funksjonsevne skal være likeverdige og kunne leve, delta og oppleve på alle arenaer i sine liv. Det er i første rekke holdninger, men også fysiske og tekniske hindringer som skaper diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne, ikke funksjonsevnen i seg selv. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (DTL) er et langt steg i riktig retning. Loven forbyr diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Videre skal loven sikre at alle uansett funksjonsevne skal ha de samme muligheter og lik rett til deltakelse. På IKT-området

“ Det er i første rekke holdninger, men også fysiske og tekniske hindringer som skaper diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne, ikke funksjonsevnen i seg selv.

mangler fortsatt forskrifter før paragrafen om tilgang til informasjons- og kommunikasjonsteknologi kan tre i kraft, og dette vernet omfatter ikke arbeidslivet. Utredningen «Fra bruker til borger» (2001) var en milepæl. Fokuset ble flyttet fra egenskapen nedsatt funksjonsevne til vern mot diskriminering og samfunnets ansvar for å fjerne barrierer for deltakelse. Skal dette målet nås, kreves videre kamp. Nå handler det om ratifisering av FN-konvensjonen og økt tempo for å fjerne hindre i arbeidsliv og fritid som dårlige holdninger, utilgjengelige IKT-verktøy, mangelen på teleslynge og manglende HC-toalett. Fra 1. juli skal bad i alle nye boliger være tilgjengelige for rullestolbrukere. Det er et godt eksempel på en «allmenngjøring» som skal til for å gjøre samfunnet ikke-diskriminerende. Det handler om å tenke tilgjengelighet i all planlegging, inne og ute, privat og offentlig. I tillegg må det iverettes tiltak for å fjerne holdningsmessige barrierer for deltakelse i arbeids- og fritidsliv. Min utfordring til statsråd Lysbakken er tempo og klare mål, som kan defineres og måles. Inntil dette er innfridd, er min oppfordring til alle som møter diskriminering, trakassering og hindringer i hverdagen: Synliggjør dem, og gi oss beskjed! Sammen skal vi være pådrivere for å få lovverk, konvensjoner, handlinger og holdninger på plass – for et samfunn som ikke diskriminerer. ■

Det skulle bare mangle om jeg ikke kunne hjelpe kompisen min med flyttelasset

ULOA gir meg muligheten til å leve et aktivt og selvstyrt liv. Jeg leder mine assistenter i hverdagen og lærer dem opp til å bli nettopp mine personlige assistenter. Hva jeg trenger assistanse til og når jeg trenger assistansen, styrer jeg helt selv. Kontakt oss om du vil vite mer om ULOBAs BPA – borgerstyrt personlig assistanse.

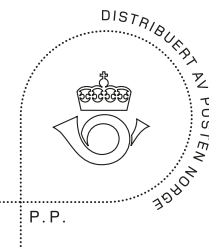
Postabonnement

Returadresse:

Magasinet Selvsagt,
Postboks 2474 Strømsø,
3003 Drammen

B

NORGE

P.P.

VIL DU HA SENERE UTGAVER AV MAGASINET SELVSAGT! GRATIS TILSENDT?

Gå inn på www.magasinet-selvsagt.no eller send SMS: Nr 4 + ditt navn og adresse til 99 12 59 59

Her kan du også bestille flere eksemplarer av nr. 1, 2 eller 3.

Hvorfor får du dette bladet?

Magasinet Selvsagt! sendes til en rekke politikere, beslutningstakere, biblioteker og andre offentlige instanser. I tillegg har vi fått anledning til å sende ut denne utgaven av magasinet til medlemmer og/eller tillitsvalgte i følgende organisasjoner: ULOBA, FFO og flere av deres medlemsorganisasjoner, Norsk Forbund for Utviklingshemmede, Ryggmargsbrokk- og hydrocephalusforeningen, Foreningen for Muskelsyke, Ryggforeningen i Norge, Hørselshemmedes Landsforbund, Norges Døveforbund og Norsk Forbund for Svaksynte. Magasinet Selvsagt! har ikke tilgang til eller innsyn i medlemslistene til noen av disse organisasjonene. De har kun sagt seg villig til å dele informasjon om magasinet med sine medlemmer.